

Analýza výskytu záškoláctví na střední škole v okrese Kroměříž

Ondřej Hynčica

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej Hynčica**
Osobní číslo: **H11495**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Analýza výskytu záškoláctví na střední škole
v okrese Kroměříž**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti záškoláctví, klimatu školy, vlivu rodiny na docházku žáků.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008, 251 s. ISBN 978-809-6994-403.

KYRIACOU, Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Vyd. 1. Překlad Dagmar Tomková. Praha: Portál, 2005, 151 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8945-3.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 335 p. ISBN 80-717-8226-2

VÁGNEROVÁ, Marie. Školní poradenská psychologie pro pedagogy. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 430 s. ISBN 80-246-1074-4.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. ISBN 978-80-7315-185-0.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.**

Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jákub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17. 4. 2014

Rytmus Ondřej

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně půsůžků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla s výdělkem jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením s užitím školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá jedním z nejčastějších sociálně patologických jevů na školách - záškoláctvím. A to na případu střední školy, středního odborného učiliště a odborného učiliště v okrese Kroměříž. Teoretická část se věnuje kategoriím a příčinám záškoláctví z hlediska rodiny, školy a vrstevnických skupin. Zmiňuje rozlišení záškoláctví a odmítání školy. Pozornost je věnována rovněž skrytému záškoláctví, které představuje ve zkoumané instituci aktuální problém. Praktická část práce zkoumá formou dotazníkového šetření záškoláctví v dané instituci. Zaměřuje se na postoje a názory žáků, které následně srovnává na základě studovaných oborů, studijního prospěchu, věku, úplnosti rodiny, nudy ve škole a omlouvání absencí.

Klíčová slova: záškoláctví, skryté záškoláctví, odmítání školy, omluvená a neomluvená absence,

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with one of the most socially pathological phenomena in school - truancy. And to the case of secondary schools, secondary vocational schools and vocational schools in the town in district Kromeriz. The theoretical part deals with the categories and causes of truancy from the point of view of family, school and peer groups. It mentions resolution truancy and school refusal. Attention is also given to the hidden truancy, which represents in the examined institution the current problem. The practical part of this thesis examines by the form of a questionnaire truancy within the institution. It focuses on the attitudes and opinions of students, which are then compared on the basis of the studied fields, study results, age, completeness of the family, boredom at school and excusing absences.

Keywords: truancy, hidden truancy, school refusal, excused and unexcused absences

Rád bych touto cestou poděkoval panu Mgr. Janu Kalendovi Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a užitečné náměty. Dále bych chtěl poděkovat své ženě za trpělivost a podporu během mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Každé poznání vychází ze srdce, každé vzdělání ze života.“

Christian Friedrich Hebbel

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁŠKOLÁCTVÍ	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU	12
1.2 CHARAKTERISTIKA A TYPY ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	14
1.3 PŘÍČINY ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	16
1.4 OMLouvání absencí.....	20
1.5 SKRYTÉ ZÁŠKOLÁCTVÍ	21
1.6 ŘEŠENÍ PROBLÉMU ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	22
1.7 RODINA A JEJÍ VLIV NA VZNIK ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	27
2 PRÁVNÍ RÁMEC ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	31
2.1 LEGISLATIVA	31
2.2 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY JAKO GARANT PREVENCE.....	36
3 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ	41
3.1 ČLENĚNÍ ŠKOL	41
3.2 UČITEL A JEHO VLIV NA ŽÁKY	41
3.3 PROFIL ŽÁKA	43
3.4 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ VE ZKOUMANÉ INSTITUCI.....	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 EMPIRICKÁ ČÁST	46
4.1 CÍLE VÝZKUMU	46
4.2 STANOVENÍ HYPOTÉZ	46
4.3 VÝBĚROVÝ SOUBOR	48
4.4 METODY VÝZKUMU A SBĚRU DAT	48
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	51
5.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	51
5.2 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT Z CELKOVÉHO POČTU RESPONDENTŮ A RESPONDENTŮ, KTEŘÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ PŘIZNALI	53
5.3 TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ.....	66
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	78
SEZNAM OBRÁZKŮ	79
SEZNAM TABULEK.....	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Sociálně patologické chování ve školním prostředí je velmi znepokojivým jevem. Na naší škole se s tímto chováním setkáváme téměř denně. V největší míře se záškoláctvím. Záškoláctví je však problém celospolečenský. Přitom však nesmíme opomenout to, že rodina společně se školou má nejdůležitější roli v jeho prevenci. Škola by vždy měla úzce spolupracovat s rodinou a to nejen v krizových situacích, ale i v rámci prevence a osvěty. Vždyť pravidelná školní docházka může zlepšit výkony i slabšího žáka, a tím se zvyšuje jeho uplatnitelnost na trhu práce. U chronických záškoláků je ve srovnání s žáky, kteří za školou nikdy nebyli, asi sedmkrát vyšší pravděpodobnost, že nevykonají závěrečné zkoušky (Kiri-acou, 2005 s.47). Záškoláctví je jevem poměrně častým, a v některých případech, pokud není zavčas diagnostikováno, může mít rozsah epidemie. Jedním z palčivých problémů naší školy je i skrytá forma záškoláctví. Na naší škole se vzdělávají především chlapci, dívek je zanedbatelné procento.

Cílem práce je analyzovat problematiku záškoláctví. Což zahrnuje vymezení pojmů, typologii záškoláctví, rozlišení příčin záškoláctví a postup při omlouvání absencí. Důležitým bodem analýzy je i skrytá forma záškoláctví, vliv rodiny a školy na jeho výskyt. V rámci postupů řešení záškoláctví a jeho prevenci se bakalářská práce zabývá právním rámcem záškoláctví a legislativou. Stručně popisuje dělení středních škol, profil žáka a zmiňuje školní preventivní program.

Výzkumným cílem empirické části je zjistit stav záškoláctví na střední škole v okrese Kroměříž. V tomto ohledu chceme objasnit nejčastější důvody žáků k absenci, vztah žáků ke vzdělávání a pedagogickým pracovníkům. Dále chceme nastínit roli rodičů při omlouvání absencí žáků a zjistit postoj žáků k falšování omluvenek. Porovnat četnost výskytu záškoláctví v jednotlivých studijních oborech. Z tohoto důvodu jsme realizovali kvantitativní výzkum, formou dotazníkového šetření s následným testováním hypotéz. Získané názory studentů na danou problematiku pak hodláme využít pro prevenci tohoto sociálně patologického jevu ve zkoumané instituci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁŠKOLÁCTVÍ

1.1 Vymezení pojmu

Záškoláctví je jedním z typů poruch chování vázaných na prostředí školy. Jde o nerespektování norem školy. Patří mezi neagresivní poruchy chování spolu s útekem a touláním. Obecným znakem těchto poruch je právě tendence odněkud utíkat. Útek je jednou z variant obranného, únikového jednání. Dítě se snaží svůj problém vyřešit útekem z pro něj nepříjemného prostředí. Jde o útky ze školy, z domova, z ústavního zařízení a podobně. Pokud dítě utíká z domova, je to signálem, že rodina nefunguje jako zdroj jistoty a bezpečí a ve své funkci nějakým způsobem selhává. Dítě utíká, protože není schopno zvládnout situaci vhodnějším, adaptačně zralejším způsobem. Dost často proto, že k tomu nemá potřebné kompetence, problém je příliš velký, než aby ho mohlo zvládnout dítě.

Morální rozvoj žáka podle J.Piageta, dítě na začátku školní docházky má už autonomní morálku, ví, které jednání je správné či nesprávné, bez ohledu na aktuální vliv autority. Přesto má problémy v oblasti reálné regulace chování, dává přednost osobnímu uspokojení před méně příjemnou variantou respektování mravní normy. (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2008, s.92).

Psychologický slovník definuje záškoláctví jako nepřítomnost studenta ve škole a to bez svolení a přijatelného důvodu (Hartl, Hartlová, 2010, s. 689).

Lze rozlišit několik variant útekového chování, které má nejenom odlišný projev, ale i různou motivaci – záškoláctví, útky z domova, reaktivní impulzivní útky, chronické útky, toulání. Záškoláctví bývá spojováno s negativním postojem ke škole, nepřijetí důležitosti vzdělávání, prospěchovým selháním, šikanou (Vágnerová, 2005, s.162).

Záškoláctví je možno definovat z několika pohledů. V širším smyslu je to vyhýbání se školní docházce, neomluvená absence bez ohledu na motiv a počet absencí. V užším smyslu je jednou z poruch chování, jejímž základem je vážně narušený vztah žáka ke škole (Bakošová, 2002, s.143).

Martínek (2009, s.97) vymezuje záškoláctví jako úmyslné zameškání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní si školní docházku.

Je fenoménem, kterému se často věnuje pozornost až tehdy, když se jedná o větší počet neomluvených hodin žáka. Žák však může být záškolákem, i pokud má všechny absence omluvené. Záškoláctví má i svou skrytou formu, kterou je velmi těžké odhalit, pokud učitelé tolerují zpětné omlouvání žáků.

Záškoláctví bývá označováno jako nepřiměřená forma řešení konfliktních situací ve škole, v rodině nebo ve výchovných institucích. Mají k němu sklon zejména děti, které se cítí neúspěšné, vyčleněné z kolektivu nebo mají strach z prostředí, v němž se pohybují. Je přestupkem, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku a zároveň je i výrazným porušením školního řádu.

Někdy lze záškoláctví charakterizovat jako komplex obranného jednání, jehož cílem je vyhnout se nepříjemnosti, která je dána konfrontací neúspěšného dítěte s lépe prosperujícími spolužáky, požadavky učitele na práci dítěte nebo očekávanou negativní reakcí rodičů na další špatnou známku. Při hodnocení záškoláctví je třeba zjistit příčinu, která dítě k útěku ze školy vedla a jaký je jeho postoj ke škole (poruchou chování není záškoláctví vyplývající ze školní fobie nebo vyvolané strachem ze šikany). Důležitým faktorem je četnost takového jednání, míra plánovitosti a způsob provedení. Opakované a plánované záškoláctví bývá signálem odlišnosti socializačního vývoje, určitého postoje k autoritě a normě povinnosti, kterou dítě není ochotné či schopné akceptovat. Dost často jde o děti, u nichž je v důsledku dysfunkční rodinné výchovy vztah k běžným hodnotám a normám celkově změněn (Vágnerová, 2005, s.163).

Záškoláctví je relativně častým projevem, v české základní škole představovalo 19,2% všech přestupků. S tím bývá spojeno nerespektování autority učitele, pravidel školy a z nich vyplývajících povinností (Heřmanská, 1994) z Vágnerová, 2005, s.163).

Strach ze školy – je široký pojem a zažívají ho jak žáci, kteří k němu mají zcela reálné důvody, jsou například dlouhodobě obětmi šikany, nebo se snaží vyhnout opakovanému neúspěchu – tak ti, pro které je strach do velké míry iracionální a nevysvětlitelný. U jedinců z druhé skupiny hovoříme někdy o separační úzkosti, pro kterou jsou charakteristické přehnané obavy z toho, co se stane, když nebudou se svými rodiči, nebo o školní fobii, charakterizovanou iracionálním strachem ze školy nebo z některých jevů ve škole (Kyriacou, 2005, s.52).

Při vymezování pojmu záškoláctví je velmi tenká hranice mezi útěkovým chováním, pravým a skrytým záškoláctvím, školní fobií. Pro rodiče i pedagogické pracovníky je při analýze záškoláctví nejdůležitější řádné zmapování příčin a událostí, které žáka k tomuto jednání vedou.

1.2 Charakteristika a typy záškoláctví

Vymezení pojmu „záškolák“ může na první pohled vypadat jednoduše, avšak shromáždění takového množství údajů o daném chování žáka, aby bylo možné jej zařadit do určité kategorie je velmi složité. V mnoha případech je nejednoznačné určit, zda jde o záškoláctví nebo o odmítání školy.

Typy záškoláctví dle Bakošové:

Záškoláctví jako porušení sociální normy – sociální normou je v tomto případě povinná školní docházka a také povinnost rodičů vychovávat a vést dítě k této povinnosti.

Záškoláctví jako reakce – strach z neúspěchu, posměchu, vyřazení z kolektivu řeší děti často únikem. Pokud jsou na problém samy, bývá tento akt nepromyšlený.

Záškoláctví jako výbuch – dítě se cítí dlouhodobě osamělé, zrazené okolím, frustrované a tak tuto situaci řeší únikem ze školy.

Záškoláctví jako zábava – jde o problém hlavně u náctiletých, čas mimo školu tráví s kamarády nebo v partě. Absenci ve škole se snaží maskovat omluvenkami. Charakteristický je postoj „nějak to dopadne.“

Záškoláctví u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí – vyskytuje se u dětí žijících v sociálně a kulturně zaostalých rodinách. Rodiče mají většinou nízké vzdělání. Děti využívají na zajištění domácích prací a starost o mladší sourozence. To co by měli zajistit rodiče.

Záškoláctví u celkově problémových dětí – jde o problémy z hlediska disciplíny, jako je dodržování společenského chování, konflikty se spolužáky, podvody, lhaní, agrese vůči ostatním. Děti mají i problémy, jež souvisí s jejich výkonem ve škole, s prospěchem, plněním si úkolů. Příčina spočívá v neuspokojení některých základních psychických potřeb jako například nenaplněný emocionální vztah rodičů k dětem.

Záškoláctví jako reakce na složitou životní situaci – vyskytuje se u dětí, které se hůře vyrovnávají se složitými nebo změněnými životními situacemi. Příčinou mohou být i adaptační problémy spojené s přechodem na jiný typ školy, s dojížděním, se sociální izolací v novém prostředí. Děti také mohou být dlouhodobě vystavené neurotizujícímu výchovnému působení – přílišné přísnosti rodičů, neadekvátním požadavkům, nedůslednosti, zvýšené proměnlivosti emočního vztahu.

Záškoláctví jako motiv prožít něco příjemnějšího – tento typ se vyskytuje jak u mládeže s dobrým prospěchem, tak u těch které láká zažít něco jiného než jen plnění školních povinností. Nejčastěji jde o tzv. „skryté“ záškoláctví, kdy žáci předstírají různé nemoci.

Záškoláctví jako individualizující úzkost – to, že dítě nechce chodit do školy, nabírá patologickou formu v momentě, kdy se objeví psychosomatické a psychické příznaky. Žák trpící **školní fobií**, nemá pocit osvobození ani tehdy, když se vyhne školní docházce (Bakošová, 2002, s. 142-143).

Popsané typy záškoláctví, budou dále využity v rámci empirické části práce.

Naproti tomuto dělení **uvádí Kyriacou následující kategorie záškoláctví:**

Pravé záškoláctví - žák se jednoduše ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.

Záškoláctví s vědomím rodičů - žák do školy nechodí, ale rodiče jsou o tom informováni a také vědí, že k tomu nemá žádný oprávněný důvod. Žák například strávil jeden den tím, že něčím pomáhal rodičům v práci nebo doma se staral o někoho nemocného. Někteří rodiče nechávají dítě doma, když má narozeniny. Na této kategorii záškoláctví se podílejí různé typy rodičů, z nichž někteří se ke vzdělání svých dětí staví nepřátelsky. Druzí jsou prostě slabí a potvrdí všechno, co jejich dítě chce, a jiní kteří jsou závislí na pomoci a podpoře dítěte a potřebují ho mít doma.

Záškoláctví s klamáním rodičů - existují žáci, kteří dokážou přesvědčit své rodiče, že je jim špatně, že nemohou jít do školy, i když ve skutečnosti se cítí docela dobře. Rodič pak napíše žákovi omluvenku z důvodu zdravotních potíží. Tuto kategorii bývá často obtížné rozlišit od záškoláctví s vědomím rodičů. Pro některé rodiče je stručné prohlášení o tom, že

dítěti není moc dobře, dostatečné k tomu, aby omluvenku napsali. Často jsou s dítětem zajedno a ve skutečnosti ani podvedeni nejsou.

Útěky ze školy - tomuto druhu záškoláctví (někdy se říká interní záškoláctví) patří případy, kdy žáci do školy chodí, nechají si zapsat přítomnost, během dne pak na hodinu či dvě odejdou. Přitom někdy zůstávají v prostorách školy, jindy odejdou na krátkou dobu pryč.

Odmítání školy - tato kategorie se týká žáků, kterým představa školní docházky činí psychické potíže. Patří sem poruchy pramenící z problémů ve škole. Například z pocitu, že učení je moc těžké, strach, že žák bude šikanován, školní fobie a deprese. V takovém případě se žák zkrátka tak bojí představy, že by měl jít do školy, že rodiče mohou sotva udělat něco pro to, aby ho přesvědčili o opaku. Na místě pak bude určitý typ odborné intervence. Hranice mezi žáky, kteří jsou doopravdy psychicky narušení a žáky, kteří jednoduše do školy chodit nechtějí a jejich rodiče nejsou schopni je k tomu přimět, je i zde nejednoznačná (Kyriacou, 2005 s.44-45).

Uvedené kategorie záškoláctví budou dále využity v empirické části práce.

Charakteristiky jednotlivých typů záškoláctví dle Bakošové a kategorie záškoláctví dle Kyriacou jsou velmi obsáhlé. Pro přehled a orientaci v problematice přínosné, avšak v praxi bývá složité zařadit záškoláky jen k jednomu typu či kategorii. Dochází k jejich prolínání.

1.3 Příčiny záškoláctví

V souvislosti se změnou sociálních poměrů ve společnosti došlo i ke změně v hlavních příčinách záškoláctví. Odstranily se ty staré příčiny, jež spočívaly hlavně v oblasti sociální. Dnešní příčiny záškoláctví jsou odlišné a lze je rozdělit z různých hledisek. Asi nejjednodušším členěním je základní rozdělení na příčiny vnitřní a vnější.

Vnější příčiny záškoláctví

Uplatňuje se vliv rodinného prostředí, školního prostředí a vrstevnických skupin.

Rodinné prostředí - problém se záškoláctvím bývá zejména v rodinách s nižším stupněm vzdělání (Romové, rodiny s více dětmi a zároveň i nižší sociální a kulturní úrovní). Rodiče

tím, že mají sami negativní postoj ke vzdělání, ho přenáší i na své děti. Rodiče využívají starší děti k péči o domácnost a mladší sourozence. Tento problém byl patrnější dříve, kdy děti zastávaly práci v zemědělství, a finanční situace rodičů nedovolovala děti posílat do školy. Opakovaná absence ve výuce je ošetřena i v Zákoně o hmotné nouzi, který umožňuje potrestat rodiče odebráním sociálních dávek.

Opakované výzkumy nasvědčují tomu, že rodina neúplná nebo doplněná poskytuje dítěti zhoršené podmínky pro jeho vývoj, zvláště emoční, pro jeho sebehodnocení a stabilitu – labilitu osobnosti. Není to působení osudové. V mnoha případech se dítě z rodiny neúplné nebo doplněné vyvine příznivěji než dítě z úplné rodiny. V úplné rodině totiž může být zjevný, nebo před dětmi skrývaný konflikt a ten působí někdy silněji než otevřený rozchod rodičů. Přibývá také dětí které se narodí na jedné straně rodičům velmi mladým na straně druhé starším, v obou případech je vývoj dítěte zatížen, zvyšuje se počet neurotických dětí (Čáp, Mareš, 2001, s.62).

Rozvrat v rodině porušuje citovou rovnováhu dítěte, zbavuje ho vnitřní jistoty. Rozvod je pro dítě duševním otřesem. Matka a otec jsou hlavními oporami jeho duševního života. Dítě se při rozvodu cítí opuštěné, bývá zneklidněné, kolísá mezi matkou a otcem. (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2008, s.65).

Osobní příklad, vzor, model často působí silněji než slovní působení, odměny a tresty. (Čáp, Mareš, 2001, s.261).

Školní prostředí se uplatňuje vlivem jak na děti méně nadané, které nezvládají plnit požadavky do vyučování. Tak na děti nadprůměrně nadané, které se ve škole nudí. Děti z obou skupin mohou být terčem posměchu spolužáků, mohou být vyčleněny z kolektivu pro svou jinakost. Nespravedlivé, neobjektivní, netaktní či příliš přísné hodnocení výkonu žáka učitelem, stejně jako nepedagogické působení učitele na žáka také může vést k záškoláctví.

Škola-instituce, která se výrazně podílí na výchově a socializaci žáků. Přesto se v tomto prostředí setkáváme s nežádoucími jevy, které narušují její výchovné působení a ovlivňují proces socializace studenta. Za nejčastější druhy deviantního chování se ve školním prostředí považuje: záškoláctví, krádeže, šikanování, delikvence a kriminalita (Kraus, Hroncová a kol., 2007, s. 292).

Vrstevníkové skupiny jsou pro mládež z disfunkčních rodin mnohdy důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách normálně fungujících, poskytujících přiměřené zázemí a

podporu. Touha zapadnout a přizpůsobit se je v určitém věku velmi silná zejména u mládeže právě z disfunkčních rodin. Nároky na přizpůsobení jsou obvykle ve vrstevnické skupině mládeže vyšší než v jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování ve skupině, úpravu zevnějšku, ale i druh preferované hudby atd. Skupina má také velký vliv na volbu žáka, zda jít, anebo nejít do školy. Skupinové záškoláctví představuje hrozbu, která časem může vyústit v jinou závislost (drogy, pouliční kriminalitu, návštěvy heren apod.). Z hlediska vrstevnických skupin jsou rizikovými obdobími období puberty a adolescence.

Puberta je vývojovou etapou mezi 10 až 12tým rokem a 14 až 16tým rokem. Přihlížíme přitom k pohlavním rozdílům mezi chlapci a děvčaty a k individuálním odlišnostem mezi jedinci. Ve vymezeném období rozlišujeme dva stupně prepuberty a samotnou pubertu. Pubertou rozumíme jednak tělesné změny podmíněné jevy pohlavního vyžívání, jednak pohlavní dozrání samé (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2008, s.93-94).

Rozumové schopnosti koncem puberty dosahují téměř úrovně dospělého člověka, rozdíl je jen v tom, že dospívající má méně zkušeností a jeho závěry bývají leckdy kvapné a nepromyšlené.

Citový vývoj dospívajících je poznamenán velkými hormonálními změnami projevuje se v něm velká citová nevyrovnanost, dráždivost, zvýšená vzrušivost a přecitlivělost. Sociální vztahy ve vztahu k dospělým se projevuje zvýšená kritičnost a výhrady k vlastnostem a jejich chování. Rodiče ztrácejí výsadní postavení stejně jako ostatní dospělí. Dospívající přijímá jen toho, kdo mu imponuje a koho si váží. Dospívající usiluje o rozvoj své identity. Ve vztahu k učitelům se odráží především kritické hodnocení jejich pedagogických schopností i jejich charakterových vlastností, alergičtí jsou zejména na nespravedlnost, zesměšňování a podceňování žáků, nedostatek taktu. Odmítají manipulaci se svou osobou jako projev nadřazenosti učitele. V chování učitelů oceňují takové projevy, které zdůrazňují nerovnost jejich rolí, oceňují dobrou náladu, smysl pro humor, pochopení pro žáky, ochotu vyslechnout jejich názor. Vztah k vrstevníkům v období puberty je velmi významný. Vrstevníci se v této etapě stávají vyšší autoritou než dospělí jedinci. Potřeba být členem skupiny, být ostatními přijímán, být oblíbený, být úspěšný, má za následek vyšší konformitu k normám vrstevnické skupiny. Projevy této konformity jsou velmi různé, někdy i překročení zákonných společenských norem (v případě tzv. závadových skupin mládeže) (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2008, s.97).

Období **adolescence** trvá přibližně od 15ti (16ti) do 20ti (21) let a je etapou završení dospívání po stránce psychické. Každý adolescent je zařazen do řady formálních i neformálních skupin. Skupinová identita často překračuje identitu osobní. Člověk je definován i tím, ke komu patří. Vazby mezi členy jsou úzké, může docházet ke střetům v pocitech mezi: Jsem sám sebou – jsem členem skupiny. Pokud je sounáležitost ke skupině hlavní náplní identity, znamená jejich zjednodušení, snadnější dosažitelnost, ale i ochuzení. Jedinec se může cítit silnější, protože má podporu skupiny, nemusí cítit zodpovědnost za svoje chování, protože skupina jej individuální odpovědnosti zbavuje, může jednat agresivně až asociálně (Vacínová, Trpišovská, Farková, 2008, s.98-101).

Šikana je žáky jedním z často uváděných důvodů k absenci. I přes obecné povědomí o její existenci zůstává většinou trpěna. Bývá nenápadná nebo se vyskytuje mimo dohled učitelů, a tak mnoho dětí trpí v tichosti. Z valné části má podobu slovního napadání, často dochází k zesměšňování, ponižování či k vyloučení dítěte z kolektivu. Řada chlapců i děvčat však má zkušenosti s různými formami tělesného násilí, které na nich páchají jejich vrstevníci. Při šikaně může dojít dokonce k závažnému ublížení na zdraví. Když se dítěte, na kterém jsou patrná určitá zranění, zeptáte, jak se mu to stalo, nebude ochotné vám říci pravdu. Možná nechce vypadat jako zbabělec nebo se bojí odplaty. Vy byste, ale něco dělat měli. Děti nebývají šikanovány jenom ve škole, k šikaně může docházet i doma (Train, 2005, s44- 45).

Záškoláci pro své neomluvené hodiny uvádějí nejčastěji tyto důvody:

- ❖ Hodiny byly nudné
- ❖ Práce v hodinách byla moc těžká
- ❖ Atmosféra ve škole byla moc přísná
- ❖ Žáci měli problémy s některými učiteli
- ❖ Měli pocit, že je škola odmítá
- ❖ Škola se jim dostatečně nevěnovala
- ❖ Byli šikanováni
- ❖ Chtěli trávit čas s kamarády nebo chtěli být sami
- ❖ Nelíbily se jim učební osnovy školy

(Kyriacou, 2005, s. 49)

Bieliková, 2002 ve svém výzkumu uvádí za nejčastější příčiny záškoláctví:

- ❖ Nezájem o vyučování (35,1 %)
- ❖ Přizpůsobení se kamarádům (29,29 %)
- ❖ Strach z následků nesplnění školních povinností (17,6 %)
- ❖ Využití vhodné situace (9,5 %)
- ❖ Jiné důvody (2 %) za jiné důvody považovali žáci například to, že nestihli autobus, neměli vhodné školní pomůcky

(Bakošová, 2008, s.145)

Vnitřní příčiny záškoláctví

Pramení z osobnostní nevyzrálости mladého člověka. Řadíme sem hlavně labilitu nervové soustavy, zvýšenou agresivitu, sníženou adaptabilitu, emoční labilitu, psychosociální nezralost, poruchy chování. (Bakošová, 2008, s.144)

Mezi další důležité faktory také patří míra, s jakou je toto jednání plánováno, jeho četnost a způsob jak dítě své jednání realizuje. Pokud jde o záškoláctví plánované a opakované, bývá právě toto známkou špatného socializačního vývoje dítěte. To je odrazem nefungující rodinné výchovy, dítěti chybí zázemí a vzory. Má problém přijmout autoritu a podřídit se povinnosti plnit si své úkoly v rámci školní docházky.

1.4 Omlouvání absencí

Absenci žáků omlouvá třídní učitel. Dokladem o nepřítomnosti je zápis v omluvném listu žáka. Zápis do omluvného listu provádí zákonný zástupce žáka nebo lékař. Při jakékoliv pochybnosti o pravosti zápisu do omluvného listu se třídní učitel obrací na ředitele školy. Ten může kontaktovat zákonné zástupce v případě nezletilosti žáka nebo požádat o spolupráci jiný správní orgán.

Omlouvání absencí se řídí platnými předpisy konkrétně Metodickým pokynem MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Čj.: 10 194/2002-14.

Omluvená absence – považujeme za ni tu absenci, která byla uspokojivě doložena omluvenkou od zákonného zástupce žáka nebo lékaře. Jde o absenci, kterou povoluje učitel nebo jiný kompetentní zástupce školy. Omlouvání musí být vždy v souladu se školními pravidly tj. se školním řádem.

Neomluvená absence – jde o absenci, která nebyla řádně doložena omluvenkou tudíž bez souhlasu učitele nebo jiného kompetentního zástupce školy.

Žáci, kteří nemají pro svou absenci ve vyučování nějaký oprávněný důvod, jsou považováni za záškoláky. Ze zkušeností však vyplývá, že i za kompletně omluvenou absencí se může skrývat záškolák.

1.5 Skryté záškoláctví

Hovořit o záškoláctví pouze jako o neomluvené absenci je mylné. I když má žák všechny absence omluveny, může být i tak záškolákem. Nezanedbatelný podíl na tom mají především rodiče. V dnešní společnosti, postižené liberálností, často také dochází k tomu, že rodiče neoznámí škole rekreační pobyt na horách nebo v zahraničí a vystaví dítěti fiktivní omluvenku (Jedlička, Kořa 1998, s. 59).

Základním problémem je právě vnímání záškoláctví. Nesprávné uchopení a pochopení tohoto projevu rizikového chování vede k problémům při jeho odhalování a následném řešení. Právě jednostranný pohled na záškoláctví pouze jako na neomluvenou absenci je důsledkem vžitě definice záškoláctví. Velkou měrou se podílí také přílišná tolerance a benevolence ze strany učitelů při omlouvání absence žáků. Často dochází k tomu, že učitel trpělivě čeká několik týdnů, až se k němu omluvenka dostane. Takto toleruje pozdní až zpětné omlouvání žáků. Jaký k tomu může mít důvod? Těch se nabízí hned několik pohodlnost, neochota se problémem zabývat, je jednodušší přimhouřit oko, udělat výjimku. Strach ze zodpovědnosti a na druhou stranu také na sebe příliš neupozorňovat, vyhnout se konfliktu s rodiči, se žáky a nepřijít o výhody (např. známosti, služby).

Tento přístup vede jednoznačně k podpoře nežádoucího jednání, jeho opakování a rozvoji patologických vzorců chování. Často se stane, že se záškoláctví začne šířit třídou ve větší míře, pokud žáci vidí, že spolužákovi toto chování prochází, postih není žádný nebo minimální. Nejslabším článkem v rámci řešení problému záškoláctví je spolupráce školy a rodiny. Skryté záškoláctví v mnoha případech nebývá odhaleno.

1.6 Řešení problému záškoláctví

Záškoláctví není žádný nový fenomén. Od doby, kdy byla zavedena povinná školní docházka, se vždy našli žáci, kteří se škole vyhýbali. Takže záškoláctví je staré jako škola sama. Pouhá evidence absencí, tolerance v omlouvání nebo přivírání očí nad absencí nejsou tím správným přístupem k řešení. Je nutné přistupovat k problému aktivně, pátrat zejména po příčině proč se žák škole vyhýbá, proč ho rodiče stále omlouvají. Všimnout si, zda se absence opakuje v určitém čase, jestli má vazbu na určitý předmět či pedagoga, nebo je jen náhodná. Jde o krátkodobou či dlouhodobou absenci. Souvisí absence s plánovanou prověrkou učiva, zkoušením nebo zapisováním známek. To vše může, byť klikatě, přispět k odhalení příčiny záškoláctví a nalezení způsobu řešení.

V případě poruch chování dětí a mladistvých je kladen důraz na jejich prevenci, nebo alespoň na včasné podchycení a nápravu v raných fázích jejich rozvoje. Jde o pedagogické, psychologické a sociální působení, které by eliminovalo či omezovalo vliv rizikových faktorů a přispívalo k pozitivnímu rozvoji dětské osobnosti. Podpůrný a ochranný vliv má především fungující rodina, ale může ji mít i škola či další instituce.(Vágnerová, 2005, s.171).

Spolupráce školy a rodiny

Nemá smysl přehazovat vinu z rodičů na učitele a obráceně. Jen důsledná spolupráce může přinést kýžený efekt v odstranění příčiny a eliminaci motivů záškoláctví. Vzájemná informovanost o absenci, jejich důvodech, pravidelný kontakt rodičů a pedagoga. V rámci řešení problémové situace je pro pedagoga nejdůležitější zachovat si chladnou hlavu. Na žáka nekřičet, nevyčítat, nezakazovat, netrestat. Ale snažit se společně se žákem situaci rozebrat, poskytnout mu náležitou oporu. V opačném případě se žák může ještě víc zatvrdit a pokračovat v záškoláctví s větším utajením.

Odměny a tresty

Patří k nejběžnějším výchovným prostředkům. Pokud se výchova redukuje na odměny a tresty – popřípadě jen na tresty, je to zúžení s dalekosáhlými nepříznivými následky. Výchova založená spíše na odměnách má lepší výsledky než výchova používající převážně trestu. Odměna, je takové působení (rodičů, učitelů, vychovatelů, ale také sociální skupiny) spojené s určitým chováním či jednáním vychovávaného, které

- Vyjadřuje kladné společenské hodnocení tohoto chování, nebo jednání.
- Přináší vychovávanému uspokojení některých jeho potřeb, libost, radost.

Trest je takové působení (rodičů, učitelů, vychovatelů, ale také sociální skupiny) spojené s určitým chováním či jednáním vychovávaného, které vyjadřuje negativní společenské hodnocení tohoto chování, nebo jednání. Přináší vychovávanému omezení některých jeho potřeb, nelibost, popřípadě frustraci (Čáp, Mareš, 2001, s.253).

Problémovou skupinou v rámci prevence záškoláctví jsou žáci středních škol, kterým už je 18 let. Ti si mohou absenci omlouvat sami. Otázkou je, zda informovat rodiče při vyšším počtu omluvených absencí. Pokud mají omluvenky vystavené lékařem, je v tomto případě důležitá užší spolupráce a vzájemná informovanost mezi školou a lékařem.

Přístup škol k řešení záškoláctví

Výsledky empirického výzkumu Bieliková, 2002 ukazují, jak jednotlivé školy, ve kterých se nejčastěji vyskytovalo záškoláctví, řeší tento problém:

1. domluva třídního učitele (26,8 %)
2. žádná reakce na nepřítomnost (18,8 %)
3. rodiče poskytli dětem omluvenky (13,8 %)
4. děti zfalšují omluvenku (12,3 %)
5. pokárání ředitelem školy (9,4 %)
6. pozvání rodičů na pohovor (8,8 %)
7. snížená známka z chování (5,8 %)
8. doporučení dítěte na pohovor do pedagogicko-psychologické poradny (5,1 %)

Vážným zjištěním je žádná reakce na nepřítomnost žáků ve škole. Tento tichý souhlas znamená, že tento problém nemohou učitelé řešit. K podpoře nečestnosti u dětí, jako jedné z nežádoucích charakterových vlastností přispívají i rodiče, tím, že dětem omluvenku napíší. Kryjí tak činy svých dětí. Falšování omluvenek je také alarmující, tím se děti učí podvádět. Jednou z možností jak toto řešit, je dodržování sankcí za takovéto jednání stanovených ve školním řádu. Napomenutí ředitelem školy může a nemusí být účinné.

Naopak pozvání rodičů do školy se považuje za velmi účinné. Pozvání by mělo mít formu dialogu a obě strany by měly být schopné poslouchat. Snížená známka z chování může

změnit chování žáka, avšak nebude pro něj pravděpodobně motivující. Doporučení dítěte do pedagogicko-psychologické poradny je způsob řešení problému, do nějž poprvé vstupuje i jiný odborník - psycholog. Pro řadu rodičů je to velmi nepříjemná situace. Mají snahu přenést zodpovědnost za vzniklou situaci na školu a pedagoga. Citlivým přístupem ze strany psychologa a spoluúčastí dítěte se však mohou dozvědět, proč dítě chodí za školu a kde jsou příčiny tohoto jednání. Což je důležité pro řešení problému a následně i pro prevenci (Bakošová, 2008, s. 145).

Vztah rodiny a školy

Je důležitou součástí procesu řešení a prevence záškoláctví. Jsou různé možnosti jak ho uskutečňovat. V západních zemích je podpora dobrého vztahu rodiny a školy uskutečňována pomocí:

- ❖ informačních materiálů – zasílané rodinám zejména na začátku školního roku, obsahují mimo jiné plán učiva, kontaktní osoby z pedagogického sboru, včetně telefonů a hodin kdy jsou k dispozici rodičům,
- ❖ obsáhlejších příruček – přibližují rodičům tradice školy, její vzdělávací cíle, přehled uplatňování absolventů, zvláštní programy pro hendikepované děti, pravidla docházky a omlouvání absencí dětí, možnosti rodičovské spolupráce na provozu školy atd.,
- ❖ dnů otevřených dveří – konaných 1-2x ročně, při nichž si rodiče například vyzkoušejí některé programy, jež absolvují žáci,
- ❖ konferencí rodičů a učitelů – při nichž se z principu věnuje polovina času otázkám, námětům a starostem rodičů – na konferenci jsou učitelé předem trénováni přehráváním rolí, takže pak pro ně není obtížné navázat s rodiči komunikaci, přijmout rodiče jako advokáta dítěte a zdůrazňovat pozitivní aspekty v chování i v jeho přístupu k učení,
- ❖ domácích návštěv v rodinách dětí, a to buď všech, nebo jen těch, s nimiž jsou větší problémy, nebo jejichž rodiče spontánně školu nenavštěvují,
- ❖ zapojení rodičů do výuky a poradenství jako dobrovolných spolupracovníků školy.
- ❖ telefonického kontaktování rodičů – při němž jsou informováni o pokrocích svého dítěte, aktivitách třídy i školy,

- ❖ Zřizování poradenských center pro rodiče, v nichž se rodiče setkávají s pedagogy, s jinými odborníky a také s jinými rodiči, v nichž jsou k dispozici knihy pro rodiče i děti (vztahující se k výuce a také materiály týkající se dalších možností studia)
- ❖ Neformálních společenských setkání, pikniků, diskoték či snídaní,
- ❖ Zvláštních programů pro rodiče a děti s poruchami učení, z odlišných etnických skupin, jinak znevýhodněných a někdy též pro vzdělávání rodičů samých. (Matoušek a Kořtová, 1998 s.75-76).

Řešení odmítání školy

Heyne a Rollings (2002) se domnívají, že má-li být vyřešen problém odmítání školy, je třeba nejprve postihnout problémy ležící v pozadí, neboť právě ty mohou být příčinou úzkosti žáků. Žák potřebuje být neustále ujišťován, že obavy ze školy jsou neopodstatněné, rodiče musí zjistit, z jakých důvodů školu odmítá a musí tyto aspekty odstranit. V neposlední řadě musí žákovi jistotu a podporu zajistit také škola (In Kyriacou, 2005, s.58).

Rozlišení záškoláctví a školní fobie (Rydlo, Švardala, internetový zdroj: http://www.sos-ub.cz/prevence/15_8.php)

Školní fobie je stav, kdy se dítě buď bojí školy jako celku, nebo něčeho, co se tam vyskytuje anebo děje. Taková definice postihuje pocity – ve skutečnosti jde spíše o úzkost z odloučení. Úzkost tohoto druhu pociťují mnohé děti, když se začínají osamostatňovat od svých rodičů a postupně se stavějí na vlastní nohy. Proto se někdy pojem školní fobie nahrazuje termíny odmítání školy nebo úzkost vyvolávaná školou.

Školní fobie se v mnoha směrech liší od záškoláctví. Uvedená tabulka může pomoci rodičům (popř. učitelům) tyto dva jevy od sebe odlišit:

Záškoláctví nebo školní fobie?
1. Dítě chybí ve škole přerušovaně.
2. Často si stěžuje na bolesti žaludku a hlavy, aby mohlo zůstat doma, ale ve skutečnosti mu nic není.
3. Když není ve škole, pohybuje se ve špatné společnosti.
4. Je plné úzkosti, a když z nějakého důvodu nejde do školy, zůstane doma.

5. Nezáleží mu na prospěchu a lhostejné mu jsou i jednotlivé předměty.
6. Někdy ve škole chybí celé dny i týdny.
7. Po zameškání školy nepocituje žádnou vinu.
8. O tom, že nebylo ve škole, se dozvíte vždy až později.
9. Když chodilo do školy, mělo dobré známky.
10. Pokud jde do školy, přichází často pozdě do vyučovací hodiny.
11. Je nadměrně úzkostlivé a ve škole má časté záchvaty panického strachu.

Práce s tabulkou:

1. Zatrhněte v tabulce druhy chování, které považujete u svého dítěte (svého žáka) za typické.
2. Pokud jste zatrhlí čísla 2, 4, 6, 7, 9 a 11, je pravděpodobné, že dítě spíše trpí školní fobií.
3. Seznam uvedený v tabulce naznačuje, že záškoláci bývají často slabí žáci, kteří se vyhýbají škole, ale přitom nechtějí být doma. Hrozí u nich delikventní chování.
4. Naproti tomu děti trpící školní fobií bývají dobrými žáky (alespoň do doby, než začaly zameškávat příliš mnoho hodin) a nejraději by byly stále doma.

Obecný postup pro řešení záškoláctví

- ❖ Sledování docházky – elektronické zpracování
- ❖ Školní strategie pro boj se záškoláctvím – minimální preventivní program
- ❖ Kontakt prvního dne – informování rodičů o nepřítomnosti žáka hned první den
- ❖ Kontrola docházky na začátku hodin – zabránit internímu záškoláctví, odchodu žáka během vyučování
- ❖ Zavedení fyzicky příjemného školního prostředí – čisté, pohodlné, příjemné
- ❖ Zavedení společensky příjemného školního prostředí – sdílná atmosféra mezi žáky a učiteli, bez náznaků šikany.
- ❖ Podpora při studijních potížích
- ❖ Podpora při problémech s emocemi a chováním
- ❖ Přístup k příslušným osnovám – zařazení praktické výuky

- ❖ Nápravná opatření
- ❖ Nabídka alternativního pracovního prostředí
- ❖ Ranní a odpolední družiny
- ❖ Motivace pravidelné docházky – připuštění k závěrečným zkouškám
- ❖ Studijní poradci – prostředníci mezi školou a rodinou
- ❖ Využití oblíbených předmětů
- ❖ Odměna za dobrou docházku
- ❖ Trávení rodinné dovolené během školních prázdnin, ne během školního roku
- ❖ Dozor nad záškoláky a horké linky
- ❖ Podpora reintegrace – zvládnutí školních povinností po delší nepřítomnosti
- ❖ Spolupráce s vnějšími organizacemi
- ❖ Trestní stíhání

(Kyriacou, 2005, s. 58-61).

Záškoláctví, tak jako každý sociální problém, je problémem mezioborovým. Pokud se tedy řeší komplexně, za účasti více odborníků, je větší pravděpodobnost efektivnějšího řešení. (Bakošová, 2008, s. 145-146).

Cesta k řešení záškoláctví není jednoduchá a problém jako takový není jednoznačný. Velmi důležitá je vzájemná úzká spolupráce všech zúčastněných stran v atmosféře vzájemné důvěry. Zásadní při řešení záškoláctví, je si uvědomit, že i žák, který nemá, žádnou neomluvenou hodinu může být záškolákem.

1.7 Rodina a její vliv na vznik záškoláctví

Rodina je to nejdůležitější co v životě máme. Nedá se ničím nahradit. Poskytuje nám zázemí, je zdrojem zkušeností, vzorců chování, které nemůžeme získat nikde jinde. V každé rodině je uznávaný jistý hodnotový systém, ten ovlivňuje všechny její členy i ve vztahu k okolí. Rodina působí na všechny její členy, nejvíce právě na děti. Stává se významným nositelem společenských rolí do budoucna, ale může se stát v některých případech i sama sobě zátěží. Jde zejména o problémy psychické a následný rozvoj sociálně patologických jevů.

Rodina je nepostradatelnou institucí jak pro dospělého člověka tak hlavně pro dítě. Jejím prostřednictvím se předávají hodnoty z generace na generaci. Rodina své členy výrazně ovlivňuje a podílí se na formování osobnosti. Historicky byl sňatek čili zákonný manželský

svazek považován za jedno z tradičních kritérií rodiny. Toto se v dnešní době výrazně mění. Přibývá soužití partnerů bez svazku manželského. Až třetina dětí se v současnosti rodí mimo legitimní manželství (Kraus, 2008, s.80). I takovéto soužití partnerů však může velmi dobře fungovat jako rodina a vykazovat její další znaky např. společné bydlení, spolupráce mezi členy rodiny při dělbě práce. Rodina je strukturovaným celkem (systémem), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí Plaňava, 1994 (In Kraus, 2008, s.80).

Rodina je tedy přirozeným prostředím, do něhož dítě přichází. Rodina tvořená rodiči a dětmi je rodinou nukleární.

S místem primární socializace bývá v první řadě spojována nukleární rodina, do níž se dítě narodí a žije v prvních fázích svého života (Vávrová, 2012, s.34).

Pokud k rodině nukleární zahrneme blízké příbuzné tj. prarodiče, tety, strýce apod. hovoříme o rodině rozšířené či velké. Rodina orientační je ta, v níž dítě vyrůstá. Následný svazek, který později samo zakládá je rodinou prokreační. Rodina se také musí vypořádat s funkcemi, které má plnit. To je velmi důležité z hlediska průběhu socializace. Rodiny lze z tohoto úhlu dělit na funkční, dysfunkční a afunkční.

Rodina je významným útočištěm pro všechny její členy, stává se protiváhou k veřejnému prostoru. Funkce rodiny:

Biologickoreprodukční – je významná jak pro jedince tvořící rodinu, tak pro celou společnost. V současné době nejen ve vyspělých zemích, ale i u nás je dítě v mnoha případech vnímáno jako překážka v kariérním postupu rodičů. Naopak jako přepych je dítě bráno v rodinách s nižšími příjmy. To jsou jedny z hlavních důvodů poklesu porodnosti. Mnoho rodin, pokud vůbec dítě má, má jen jedno. Takto je ohrožena stabilní reprodukční základna společnosti. Zvyšuje se také věkový průměr žen při narození prvního dítěte.

Sociálně-ekonomická – členové rodiny se v rámci své profese zapojují do výrobní i nevýrobní sféry. Rodina je brána za výrazného spotřebitele, na němž je závislý trh. Nezaměstnanost a zvyšování nákladů na živobytí jako porucha ekonomické funkce, se projeví hmotným nedostatkem rodin. Návrat k tradici rodinných firem je v současnosti více patrný, rodina tak tvoří samostatnou ekonomickou (výrobní, obchodní) jednotku.

Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) – zahrnuje zajišťování biologických, hygienických a zdravotních potřeb všech členů rodiny. Oproti minulosti kdy se do značné míry po-

dílel na těchto „preventivních programech“ stát je od roku 1990 vyvíjen větší tlak na rodinu, aby se více spolupodílela (např. preventivní prohlídky u lékaře i zubního, očkování, finanční spoluúčast pacientů na zdravotní péči atp.).

Socializačně-výchovná – prodlužuje se doba, kdy vedle sebe žijí tři generace. Mladší působí na starší například ve využívání moderních technologií (mobilní telefon, počítač, čtečka knih, tablet apod.). Rodina je první sociální skupinou dítěte. Učí ho jak se přizpůsobit životu, osvojit si základní návyky a způsoby chování ve společnosti. Rodina může mít někdy snahu přesunout odpovědnost za výchovu dětí na školu. Očekává se, že profesionální pedagog napraví chyby ve výchově. Nevhodné styly výchovy – velmi liberální, hýčkáni, perfekcionista, hypochondrizující, autoritativní a případně tvrdý.

Rekreace, relaxace a zábava – tyto aktivity se týkají všech členů rodiny, pro děti však mají zdaleka největší význam. Je rodina tuto funkci plní je vidět například na společném trávení volného času, jakým zájmovým činnostem se věnují, jak tráví dovolené. Dovolená bývá považována za kritický moment, pokud partneři nejsou zvyklí spolu trávit více času společně i s dětmi, na dovolené mimo domov v jiném prostředí společně pak mohou vzniknout konfliktní situace.

Emocionální – funkce naprosto zásadní a nezastupitelná. Jde hlavně o citové zázemí, pocit bezpečí, lásky a jistoty. Narůstá počet dětí citově strádajících nebo i týraných, jedním z důvodů může být zvýšená rozvodovost, dezintegrace rodin, zaneprázdnění jednotlivých členů rodiny, ale hlavně rodičů (Kraus, 2008, s.81-82).

Rodinu lze charakterizovat z několika hledisek jako

Úplnou – rodina, v níž žijí oba rodiče a nejméně jedno dítě. Může fungovat naprosto bezproblémově, pak hovoříme o rodině harmonické či funkční. V případě opačném, kdy některé funkce rodiny selhávají, jde o rodinu dysfunkční až afunkční (nejen v případě úplných rodin).

Neúplnou – rodinu vdovců, svobodné matky, rozvedených rodičů s dětmi, bezdětná. Neúplná rodina je charakterizována jako společenství jednoho z rodičů a dětí. Rodičem bývá nejčastěji matka, musí plnit funkci obou rodičů. Ke vzniku neúplné rodiny dochází různými způsoby např.: rozvodem manželství, úmrtím jednoho z rodičů, rozhodnutím ženy být svobodnou matkou s dítětem aj. Právě posledně jmenovaný způsob je rizikovým z hlediska vzniku sociálně patologického chování. Dítěti zpravidla chybí mužský vzor, důležitý pro

formování reálného pohledu na svět. Projevuje se i citový deficit. Velmi podobná je situace v rozvedené rodině, pro děti jsou složité situace, pokud jsou svědky hádek a sporů rodičů. I nedůslednost výchovy, pokud se partneři nedohodnou, zapříčiňuje v pozdějším věku sklon k rizikovému chování. (Bakošová, 1994 s. 27-29).

Rodina tvoří spojovací článek mezi společností a jednotlivcem. Školní docházku dětí a z ní plynoucí povinnosti je možné přirovnat k pracovním povinnostem dospělých. Dětem, kterým není jasná souvislost mezi vzdělávacím procesem a efektem, který jim v budoucnu přinese, se může stát, že nejsou dostatečně motivované ke vzdělání. Vyhýbají se různými způsoby povinnostem a nárokům školy podváděním učitelů i záškoláctvím. (Matoušek, 1998, s.38). Vztah mezi rodinou a školou je v českých zemích stále poznamenán tradiční komunikační bariérou.

Při kontaktu školy s rodiči může být problémovým momentem citlivost rodičů na své děti (Bakošová, 2008 s.141). Těžko přijímají výtky nebo kritiku ze strany pedagoga ke svému dítěti, tuto situaci vnímají jako útok na svou osobu a vlastní selhání. Jde vlastně a jakousi obrannou reakcí rodiče před negativním hodnocením jejich potomka cizím člověkem, pedagogem. Pro pedagoga je pak velmi těžké rodiče přesvědčit ke spolupráci, pokud nejsou schopni se s nastalou situací vyrovnat, přijmout ji a snažit se společnými silami hledat řešení. Ze strany pedagoga je důležité, aby nešlo jen o kritiku, ale hledat a vyzvednout na dítěti i něco pozitivního např. jeho pravidelná příprava do školy (Vágnerová, 2005, s.26). Funkční rodina by měla vytvářet podmínky pro harmonický vývoj svých dětí, tak aby byl každý její člen respektován a chráněn a zároveň si plnil své povinnosti.

2 PRÁVNÍ RÁMEC ZÁŠKOLÁCTVÍ

2.1 Legislativa

Nejen záškoláctví, ale i další problémové chování je řešeno platnou legislativou. Postupy pro řešení záškoláctví se na úrovni školy upravují v rámci interních předpisů - **školního řádu**. Hlavní odlišnost, při řešení záškoláctví, je v počtu neomluvených hodin, který je považován za porušení školního řádu. Toto porušení bývá obvykle postihováno kázeňsky (napomenutí a důtky, podmíněčné vyloučení ze školy a vyloučení ze školy u žáků, kteří mají ukončenou povinnou školní docházku) nebo sníženou známkou z chování. Zanedbávání školní docházky je nejen porušením školního řádu, ale zároveň i porušením školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění), který vymezuje povinnou školní docházku.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy vydalo dokument Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách. Ten shrnuje uvedenou problematiku do přehledu, který by měl pomoci školám, měl by jim ukázat způsob využití právních opatření při řešení rizikového chování u žáků.

Základní odpovědnost za vzdělávání i výchovu dítěte mají zákonní zástupci (rodiče). Mají zajistit dítěti podmínky pro přiměřenou přípravu. Současně mají povinnost věnovat se dítěti, rozvíjet jeho dovednosti. Mají povinnosti i ve vztahu ke škole – je nezbytné, aby spolupracovali a podpořili význam vzdělávání. Povinnosti a odpovědnost ke vzdělávání a výchově žáků mají také školy. Ty se musí držet v právním rámci této problematiky a nakonec své povinnosti mají žáci. (MŠMT, 2014).

Školní docházku eviduje třídní učitel. Pokud má podezření, že by u žáka mohlo jít o záškoláctví, obrací se, v případě nezletilosti žáka, na jeho zákonného zástupce.

Při řešení rizikového chování žáků, školy vychází z platné legislativy (právních předpisů, metodických pokynů) a řídí se:

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (**školský zákon**), ve znění pozdějších předpisů;

Z rodičovské odpovědnosti vychází i základní povinnosti zákonných zástupců při plnění např.: povinné školní docházky:

§ 22 odst. 3

- a) povinnost zajistit, aby žák docházel řádně do školy,*
- b) na vyzvání ředitele školy se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání žáka,*
- c) informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání žáka,*
- d) dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování,*
- e) oznamovat škole údaje podle § 28 odst. 2 a 3 školského zákona a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka, a změny v těchto údajích.*

Sankce za neplnění rodičovských povinností jsou v rovině rodinně-právní, přestupkového respektive trestního práva.

Zákon také mimo jiné vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání, a tedy i žáků.

§ 22 odst. 1

Žáci a studenti jsou povinni

- a) řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,*
- b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,*
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.*

Zákon také vymezuje výchovná opatření – pochvaly a jiná ocenění a kázeňská opatření. Nej přísnějším je podmíněné vyloučení žáka ze školy.

Omlouvání nepřítomnosti žáka ve škole - § 50 odst. 1 stanoví, že zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka. Podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání neúčasti žáka ve vyučování stanoví školní řád.

Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákonem č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem;

Zabývá se zejména odpovědností a povinnostmi rodičů a opatřeními pro nápravu v případě zjištěných nedostatků např.:

§ 858

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

§ 875 odst. 1

Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte.

§ 884 odst. 1

Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon vymezuje zejména ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a dále také působení k obnovení narušené funkce rodiny.

Sociálně – právní ochrana se zaměřuje (také) na děti podle

§ 6 odst. 1

a) jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti,

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající (také) v tom, že zanedbávají školní docházku,

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

§ 7

(1) Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.

(2) Každý je oprávněn upozornit orgán sociálně - právní ochrany dětí na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti.

§ 10 odst. 4

Školy a školská zařízení jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti nasvědčující tomu, že jde o děti vyžadující sociálně - právní ochranu, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o takové skutečnosti dozví.

Zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi;

Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů;

Zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů.;

Za trestný čin je v tomto zákoně považováno ohrožování výchovy dítěte, popsané v následujícím ustanovení.

§ 201

(3) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,

c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo

d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Za zahálčivý život lze přitom považovat i déletrvající záškoláctví a v soudní praxi lze zaznamenat případy, kdy za trestný čin ohrožování výchovy mládeže bylo kvalifikováno jednání rodičů, kteří neposílali po delší dobu své děti do školy a ani jinak nezajišťovali jejich vzdělávání.

Zákonem č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů;

Přestupkem se dle zákona rozumí zaviněné jednání, jež porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za něj výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo v jiném zákoně, nejedná-li se o správní delikt postižitelný dle zvláštních předpisů nebo o trestný čin. Lze jej spáchat jak úmyslně tak i z nedbalosti.

§ 31

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 3000 Kč.

Zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů;

Vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.;

Vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů;

Je prováděcím právním předpisem, který stanovuje druhy dalších kázeňských opatření, podmínky pro udělení.

§ 17 odst. 3

(3) Při porušení povinností stanovených školním řádem lze podle závažnosti tohoto porušení žákovi uložit:

a) napomenutí třídního učitele,

b) důtku třídního učitele,

c) důtku ředitele školy.

Metodickým pokynem MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 20 006/2007-51;

Metodickým pokynem MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j. 14 423/99-22;

Metodickým pokynem MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 24 246/2008-6

Metodickým pokynem MŠMT k zajištění bezpečnosti a ochrany dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. 37 014/2005-25;

Metodickým pokynem MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví; č. j. 10 194/2002-14;

Metodickým doporučením MŠMT pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků, č. j. MŠMT-43301/2013;

Národní strategií primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018, MŠMT; (MŠMT, 2014)

2.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako garant prevence

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR je hlavním garantem v rámci prevence výskytu sociálně patologických jevů na školách. Prevenci záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů řeší Metodický pokyn MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ č.j. 10 194/2002 – 14

(1) Dobu a způsob uvolnění žáka ze školního vyučování stanoví školní řád¹. V případě podezření z nevěrohodnosti dokladu potvrzujícího důvod nepřítomnosti žáka, se může ředitel školy v dané věci obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

¹ § 3 odst. 8 a 9 vyhlášky č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů.

Postup v rámci prevence záškoláctví je v metodickém pokynu definován takto:

(2) *Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka.*

Součástí prevence je:

a) pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků,

b) součinnost se zákonnými zástupci,

c) analýza příčin záškoláctví žáků včetně přijetí příslušných opatření,

d) výchovné pohovory s žáky,

e) spolupráce se školním psychologem a institucemi pedagogicko - psychologického poradenství,

f) konání výchovných komisí ve škole

g) spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.

Náprava rozvinutého záškoláctví bývá zpravidla velmi obtížná. Proto by měl být kladen velký důraz na jeho prevenci. Včasně rozpoznání problému a porozumění individualitě dítěte je to nejdůležitější v procesu nápravy problému. Stejně jako spolupráce rodičů, učitele a poradenských pracovníků školy. Rozdíl mezi záškoláky a žáky trpícími školní fobií (odmítajícími školu) je potřeba vzít v úvahu při volbě správného způsobu pomoci a zařazení žáka zpět do školy.

Doporučený postup MŠMT při řešení záškoláctví s ohledem na cílovou skupinu:

Kontakt s dítětem – komunikovat přátelsky, dítě nehodnotit ani ho neodsuzovat. Snažit se probrat konkrétní chování dítěte a jak problém dítě prožívalo. Podívat se společně s dítětem na jeho chování v časovém odstupu a zajímat se, co si o něm myslí nyní, hledat cesty, jak vše napravit. Když má dítě vůli vše napravit, změnit své chování, pak je důležité mu pro to připravit podmínky ve škole i v rodině.

Rodiče – správná komunikace s rodiči je neméně důležitá, oni jsou důležitým článkem řetězu nápravy záškoláka. Je tedy vhodné jim vyjádřit porozumění jak emocím, tak problému. Doporučit aby při rozhovoru s dítětem oddělovali jeho osobnost a konkrétní chování. Právě způsob komunikace s dítětem ovlivňuje jeho vnitřní postoj k problému. Rodiče by měli porozumět situaci a důvodům proč se dítě takto chová. Snažit se zlepšit rodinnou situaci. Z obecných zásad vedení jednání by mělo platit na konci vždy shrnout dohodnutá

pravidla a na dalším jednání si dát zpětnou vazbu, jak opatření fungují a hledat další možnosti řešení.

Učitelé – aby lépe pochopili chování dítěte je potřeba ho vnímat v návaznosti na výchovný přístup rodičů a také na rodinné prostředí. Měli by dítě povzbuzovat a ocenit ho, pokud má snahu své chování zlepšit. Rozhodně nejde o samozřejmost.

Doporučené postupy pro učitele dle B.Lazarové:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Při hledání příčin záškoláctví si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně s psychologem.
2. Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, snažit se navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
3. Pokud se záškoláctví rozmáhá ve velkém a máme podezření i na hrozbu závislosti, je na místě spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry.
4. Učit se v třídním kolektivu vyčíst jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se svěřit rodičům nebo učitelům, je lépe takového žáka předat do péče psychologa.
5. Pomocť dítěti v návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o předešlých událostech. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevovat nedůvěru. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.
6. Učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi. Měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru.“ (MŠMT,online)

V rámci prevence a řešení záškoláctví je nevhodné z hlediska učitelů nedůsledné dodržování nastavených pravidel (školního řádu). Žádná či neprofesionální komunikace s vedením školy, kolegy, žáky, rodiči a zákonnými zástupci žáků. Nejednotný přístup k řešení záškoláctví a obava z konfrontace s rodiči.

Počty hodin neomluvené absence – postup řešení

Konkrétní pravidla a postupy školy v případech záškoláctví jsou uvedena ve školních řádech. Ty vycházejí z již zmiňovaného Metodického pokynu MŠMT, č.j. 10 194/2002-14. Povinností třídních učitelů je evidovat absence žáků. V případě nevěrohodnosti dokladu o nepřítomnosti žáka, má ředitel školy možnost obrátit se na zákonného zástupce žáka s žádostí o vysvětlení, případně požádat o spolupráci příslušný správní orgán. Třídní učitel se obrací na výchovného poradce nejen v případech neomluvené absence, ale i zvýšené omluvené absence. Výchovný poradce tyto údaje vyhodnocuje a také prověřuje věrohodnost omluvenek při zvýšené omluvené nepřítomnosti žáka.

Do **10 neomluvených** hodin, řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka pohovorem. Na pohovor je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Při pohovoru se probere důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání, povinnosti dané zákonem a možné důsledky nárůstu neomluvené absence. Z pohovoru se provede zápis s uvedením způsobu nápravy, který byl dohodnut se zákonným zástupcem. Obě strany dokument podepíší, zákonný zástupce obdrží kopii. Pokud zákonný zástupce odmítne protokol podepsat, zaznamená se to do zápisu, stejně tak i jeho převzetí.

Více jak 10 neomluvených hodin, řeší ředitel školy svoláním školní výchovné komise. Podle závažnosti žákovy absence se komise účastní – ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně právní ochrany dětí, školní metodik prevence, a pokud je zřízena, tak i zástupce rady školy případně další odborníci. Z jednání je pořízen zápis, který všichni zúčastnění podepíší. V případě zákonného zástupce žáka se neúčast nebo odmítnutí podpisu v zápisu zaznamenává (MŠMT, online).

§31 školského zákona pak vymezuje výchovná opatření, která mohou být žákovi uložena za neplnění školní docházky. Výchovná opatření v základním školství řeší Vyhláška č.48/2005 Sb., §17 (napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy).

Pokud neomluvená absence žáka přesáhne **25 hodin**, zašle škola oznámení o zanedbání školní docházky s patřičnou dokumentací (např. kopii zápisu z pohovoru, pozvání zákonných zástupců do školy) orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. Dále se pak případem zabývají kurátoři pro děti a mládež. Při řešení záškoláctví spolupracují s rodiči a školou, řídí se mimo jiné i zákonem 359/1999 Sb., o sociálně právní

ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Kurátor dostane oznámení jen na vědomí. Případ řeší referent, jež projednává přestupky. Ten také zvažuje, zda jde ještě o přestupek nebo trestný čin. Pokud se během školního roku záškoláctví opakuje, zašle ředitel školy hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Záškoláctví je obsaženo přímo v trestním zákoně. S odhalováním záškoláctví mohou být nápomocni i městští strážníci.

3 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Škola je místem, vstupní branou k profesionální kariéře, je místem prvního rozhodování o dalším osudu dítěte. Socializační funkcí školy je naučit žáka integrovat se do společenského systému. Integrace je tedy úspěšná, když se žák ztotožňuje s normami, které škola nabízí (Bakošová, 1994, s. 47).

Podle De Singlyho vrací škola dítě zpět do jeho rodiny. Doba povinné školní docházky a přípravy na budoucí povolání se stále prodlužuje, díky čemuž setrvává dítě déle ve společenské domácnosti s rodiči (Vávrová, 2012 s.34).

3.1 Členění škol

Odborné učiliště – poskytuje odbornou přípravu žákům, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku, devátý ročník neukončili úspěšně nebo žákům, kteří navštěvovali zvláštní základní školu. Žáci se připravují na výkon povolání v dělnických profesích. Na odborných učilištích jsou upravené učební plány, doba studia je obvykle dva až tři roky a studium je ukončeno závěrečnou zkouškou.

Střední odborné učiliště – poskytuje žákům odbornou přípravu pro výkon dělnických povolání a odborných činností, které odpovídají danému učebnímu oboru. Toto studium je ukončeno závěrečnou zkouškou. Žáci se mohou připravovat i na výkon náročnějších dělnických a technicko hospodářských profesí, kdy je pak studium ukončeno maturitní zkouškou. Výuka je zajištěna teoretická, praktická i mimo vyučování.

Střední škola – v rámci našeho školství poskytuje žákům několik typů vzdělání a to střední odborné, úplné střední, úplné střední odborné a vyšší odborné. Střední školy uplatňují jednotu výchovy a vzdělávání, spojení školy se životem a usilují o všestranný harmonický rozvoj osobnosti mladého člověka (Jůva, 2001, s. 107). Žáci se připravují jak na výkon budoucího povolání, tak mají možnost dále studovat na vysoké škole. Studium je ukončeno maturitní zkouškou.

3.2 Učitel a jeho vliv na žáky

Učitelství není typická pomáhající profese, i když se jí v mnohém podobá. Učitel se pohybuje v síti vztahů a snad každodenně se ocitá v situacích, kdy je požádán žákem nebo rodičem o pomoc nebo radu. Obvykle nemůže tuto roli zcela odmítnout, a tak se poskytování

pomoci, stejně jako kontrolování, stává (ne)běžnou součástí učitelovy práce (Lazarová, 2005, s. 10).

Učitelé patří k významným osobám v životě a vývoji dětí a mladistvých. Učitel může působit silně, příznivě, svým záměrným výchovným působením, ale především celou komunikací a interakcí, vztahem k žákům, svou osobností. Může se stát důležitým modelem pro dítě a mladistvého. Ve 40tých letech švýcarský psycholog Ch.Castelmann rozlišil dva základní typy učitelů – učitele zaměřeného na obor (logotrop) a učitele zaměřeného na žáka (paidotrop). Děti a mladiství potřebují učitele jako celého člověka, osobnost s lidským vztahem s porozuměním pro třídu i pro osobní problémy jednotlivých žáků. Děti vítají, když učitel pomůže s obtížemi učení a v případě potřeby i s jinými starostmi; v některých případech učitel či učitelka nahradí chybějící model, třeba otce nebo laskavou matku. Postoj žáků k učiteli a učení a výsledky pedagogického působení závisí především na vlastnostech osobnosti učitele, na jeho postoji k žákům, na humánním vztahu učitele k dětem a mladistvým. Na dalším místě jsou učitelovy didaktické dovednosti a jeho odbornost (Čáp, Mareš, 2001, s.265-266).

Neverbální signály významně doplňují běžnou konverzaci. Metakomunikace, oční kontakt a gesta nám pomáhají jasně komunikovat s druhými (Hayesová, 1998, s.49).

Při pedagogické práci s problémovými dětmi ve škole by učitelé měli řešit veškeré problémy, hned jak se objeví. Měli by dětem jasně ukázat, co je vhodné a co nikoliv. Zároveň by se měli snažit podchytit a motivovat problémové děti, aby měly důvod změnit své chování, spolupracovat s jejich rodiči. Někdy je užitečná i autodiagnostika, to znamená, že by si měl učitel uvědomit, zda se nechová k nějakému dítěti arogantně, neponižuje je, nesnižuje jeho sebeúctu apod. Individuální přístup je nezbytný, ale má své hranice, které jsou dány požadavkem ostatních žáků na spravedlnost a dodržování stejných požadavků ke všem. Je třeba zachovávat pedagogický optimismus a zároveň si uvědomit, že úspěšnost učitele, nemůže být zejména v této oblasti absolutní, mnohdy je maximálním možným efektem jen malé zlepšení. V rámci školy může učitelům při řešení problémů vyplývajících z nepřijatelného chování některých žáků poskytnout pomoc výchovný poradce, školní metodik prevence nebo výchovná komise. Účinnou pomocí by pro ně mohly být i vhodně zvolené preventivní programy například sociálně kognitivní tréninky vedení tříd a podobně (Vágnerová, 2005, s.172).

Je na pomáhajících učitelích, aby křehkou důvěru dětí nezklamali, neprofesionální a necitlivou, byť dobře míněnou intervencí (B.Lazarová, 2005, s.10).

Důležitá je kladná motivace žáků na výuku, soustředění se na účelné využívání volného času. Učitel by měl být schopen rozlišit nevhodné chování žáka od chování těžce přizpůsobivého jedince, který potřebuje pomoc. Většina učitelů si myslí, že příčiny problémového chování jsou odvozeny od žáků, ale vlastní zodpovědnost nechtějí přijmout. Ta může vycházet z obsahu a z použitých metod práce.

3.3 Profil žáka

Do jednotlivých studijních oborů analyzované instituce jsou přijímáni žáci po ukončení devátého ročníku základní školy, na odborné učiliště, i pokud žák ukončil základní školu v nižším ročníku. Během studia získávají žáci obecné i odborné vědomosti, dovednosti a postoje. Absolventi studijních oborů jsou v návaznosti na všeobecně vzdělávací složku připravováni tak, aby se u nich vytvořily předpoklady pro rozvoj osobnosti. Důraz je kladen na vzdělávání v kontextu široce pojímaného občanství a tedy obecně přijímané kvality člověka, důležité pro jeho uplatnění v demokratické společnosti. Osobnost žáka, orientace na jeho životní adaptabilitu, na přípravu k práci v podmínkách rychle se měnící společnosti a současně i příprava k životu v harmonii s prostředím, okolním světem i sebou, to jsou důležité momenty v procesu vzdělávání.

3.4 Prevence sociálně patologických jevů ve zkoumané instituci

V rámci analyzované instituce Střední školy v okrese Kroměříž je uplatňován tzv. Minimální preventivní program, který vychází z požadavků Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy uvedených v metodickém pokynu pro prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Hlavní cíle programu:

- ❖ snížit rizika a vlivy narušující zdravý osobnostní a sociální vývoj žáků
- ❖ systémově a důsledně uplatňovat prevence a směřovat k omezení vlivu návykových látek a patologických jevů
- ❖ vytvářet podmínky pro využití volného času žáků
- ❖ spolupracovat s rodiči v oblasti prevence a problémů ve výchově žáků

- ❖ poskytovat poradenské služby školního metodika a výchovného poradce žákům i jejich rodičům, pokud bude třeba zajistit poradenské služby specializovaných zařízení pro děti a mládež
- ❖ zavádět do výuky některých vyučovacích předmětů výchovu ke zdravému životnímu stylu (Občanská nauka, Základy ekologie, Tělesná výchova apod.)
- ❖ reagovat na drogovou problematiku v každém předmětu.

V programu jsou dále rozčleněny aktivity pro žáky, rodiče a pedagogické pracovníky. Pro žáky jsou to například: trávení volného času, pořádání přednášek s odborníky, promítání tematických filmů a dokumentů, třídnické hodiny a hodiny občanské nauky.

Z hlediska rodičů je nejdůležitější motivace ke větší spolupráci se školou v oblasti sociálně patologických jevů a informovanost rodičů o dění ve škole i na domově mládeže. Pedagogičtí pracovníci by se měli vzdělávat ve všech potenciálně rizikových oblastech, spolupracovat mezi sebou i s vychovateli domova mládeže. Jen tak je možné úspěšně naplňovat cíle preventivního programu.

Pro domov mládeže je vypracován plán práce mimoškolní činnosti domova mládeže, kde jsou stanoveny hlavní cíle edukace, 4 pilíře učení dle UNESCO, formy činností a strategie.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Úkolem empirické části je nalezení odpovědí na výzkumné otázky, ověření stanovených hypotéz a výsledky výzkumu pak předložit vedení školy ke zlepšení situace v dané instituci.

Zaměřili jsme se na postoje a názory žáků OU, SOU a SŠ ke zkoumanému problému záškoláctví v analyzované instituci.

Hlavní výzkumná otázka: Jaký je stav záškoláctví na střední škole v okrese Kroměříž?

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit stav záškoláctví ve zkoumané instituci, tedy střední škole v okrese Kroměříž. Vzhledem k šíři tématu byly zvoleny následující dílčí cíle výzkumu:

1. Zjistit, jaké faktory působí na vznik záškoláctví.
2. Zjistit, jaký je rozdíl v četnosti mezi záškoláky OU, SOU a SŠ.
3. Zjistit, jaké jsou nejčastější důvody k absenci.
4. Zjistit, jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům.
5. Zjistit, jaký mají záškoláci vztah ke škole.
6. Zjistit, jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek.
7. Zjistit, jaká je role rodičů při omlouvání záškoláků.

4.2 Stanovení hypotéz

Základní vlastností hypotézy je, že vyjadřuje vztahy mezi proměnnými (Gavora,2000,s.52). V návaznosti na teoretická východiska a dílčí cíle výzkumu bylo možno zformulovat následující hypotézy:

Hypotéza H1

H1 0: Mezi záškoláctvím žáků OU, SOU a SŠ neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1 A: Žáci OU a SOU chodí za školu častěji než žáci SŠ

Hypotéza H2

H2 0: Mezi studijním prospěchem žáků a záškoláctvím neexistuje významný statistický rozdíl.

H2 A: U žáků s horším prospěchem je vyšší výskyt záškoláctví.

Hypotéza H3

H3 0: Mezi falšováním omluvenek u žáků OU, SOU a SŠ není statisticky významný rozdíl.

H3 A: Žáci SOU a OU si častěji falšují omluvenky než žáci SŠ.

Hypotéza H4

H4 0: Úplnost rodiny nemá statisticky významný vliv na výskyt záškoláctví.

H4 A: Výskyt záškoláctví je vyšší u žáků z neúplných rodin

Hypotéza H5

H5 0: Mezi nudou ve škole a záškoláctvím neexistuje statisticky významná závislost.

H5 A: U žáků, kteří se ve škole nudí, je vyšší výskyt záškoláctví.

Hypotéza H6

H6 0: Mezi úplností rodiny a skrytým záškoláctvím není statisticky významná závislost.

H6 A: Rodiče žáků z neúplných rodin častěji podporují skryté záškoláctví svých dětí.

Hypotéza H7

H7 0: Mezi věkem žáků a záškoláctvím neexistuje významná statistická závislost.

H7 A: U žáků starších 19ti let je vyšší výskyt záškoláctví.

4.3 Výběrový soubor

Ve zkoumané instituci studuje ve školním roce 2013/2014 celkem 152 studentů 1-3.ročníku tří studijních oborů. Vzhledem k velikosti souboru a snaze o co nejlepší obraz stavu záškoláctví byli do šetření zařazeni všichni studenti (úplný výběr).

Počty žáků ve školním roce 2013/2014 ve zkoumané instituci:

SŠ	Počet studentů	OU	Počet studentů	SOU	Počet studentů	Celkem
A1	15	B1	8	C1	17	
A2	19	B2	6	C2	14	
A3	31	B3	14	C3	28	
Celkem	65		28		59	152

Zkratky oborů byly pro zachování anonymity zkoumané instituce změněny na obecné označení A-C s číslem označujícím ročník studia. SŠ – Střední škola, OU – Odborné učiliště, SOU – Střední odborné učiliště.

Dotazník byl rozdán přímo ve skupinách v rámci odborného výcviku, jeho vyplňování probíhalo anonymně za účasti vyučujícího.

Celková návratnost dotazníků byla 109 respondentů. Rozdíl v počtu byl způsoben absencí některých studentů nebo ukončením studia během školního roku. S odmítnutím vyplnit dotazník jsme se nesešli, avšak někteří studenti nezodpověděli některé otázky v dotazníku. V rámci interpretace výsledků a testování hypotéz je tato skutečnost uvedena v poznámce – počet respondentů, kteří neodpověděli a číslo otázky.

4.4 Metody výzkumu a sběru dat

Výzkum byl prováděn kvantitativně formou dotazníkového šetření. Dotazník byl zvolen jako metoda vhodná pro hromadné získávání údajů (Gavora,2000,s.99). Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně (Chráska, 2007, s.163).

Při sestavování dotazníku jsme nejdříve zpracovali šest sad otázek vztahujících se k výzkumným cílům a hypotézám. Druhy otázek v dotazníku: otázky uzavřené (dichotomické) s možností odpovědi ano, ne, dále otázky uzavřené (polynomické) s možností odpovědi ano, ne, neumím se vyjádřit a otázky uzavřené (polynomické) možností výběru odpovědi. Otevřené otázky nebyly v dotazníku použity vzhledem k šíři tématu a obtížnosti dalšího zpracování a relevantního vyhodnocení odpovědí.

Pro zjištění postojů a názorů studentů byla zvolena tvrzení o názoru na zkoumaný problém jak z pohledu samotného respondenta tak i pohledu respondenta na spolužáky. U těchto otázek bylo zvoleno škálování (Likertova škála) s možností odpovědí 1-5. Možnost 1 jako plně souhlasím, 3 nemám vyhraněný názor a 5 plně nesouhlasím. **Škálování** se uskutečňuje různými druhy posuzovacích škál. **Posuzovací škála** je nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále (Gavora, 2000,s.88).

Dotazník tvoří 40 otázek a je rozdělen na dvě části. První část dotazníku tvoří otázky č.1.-19. s možností odpovědi pomocí Likertovy škály, druhou část tvoří otázky č.20.-40. uzavřené.

Šest sad otázek bylo zpracováno dle doporučení pro konstrukci dotazníku. Seřazení otázek nebývá vždy tematické, tj.pořadí jednotlivých otázek neodpovídá logice (Gavora,2000,s.100). Jde o to, že na začátku dotazníku nesmíme respondenta odradit, takže volíme otázky lehčí, poutavější. Uprostřed dotazníku by měly být otázky těžší nebo méně zajímavé a na jeho konci faktografické otázky. Na konci vyplňování již může být respondent unavený a faktografické otázky většinou nejsou nijak náročné. Otázky zjišťující postoje a názory studentů byly umístěny do první části dotazníku, v druhé části pak otázky uzavřené a nakonec otázky na faktografické údaje.

Získaná data z dotazníků byla zpracována ručně, čárkovací metodou. Dotazníky byly tříděny dle studovaného oboru, poměrů v rodině, nudy ve škole, studijního průměru a věku (třídění prvního stupně). Následně bylo provedeno třídění druhého stupně, kdy jsme ověřovali statistické závislosti mezi jevy.

Pro ověření hypotéz H1 – H7 jsme použili **test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku**. Tento test významnosti je možné využít v případech , kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního (popř.ordinálního) měření. Tato situace je častá např. při zpracování výsledků dotazníkového šetření (Chrásková, 2007,s.76).

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

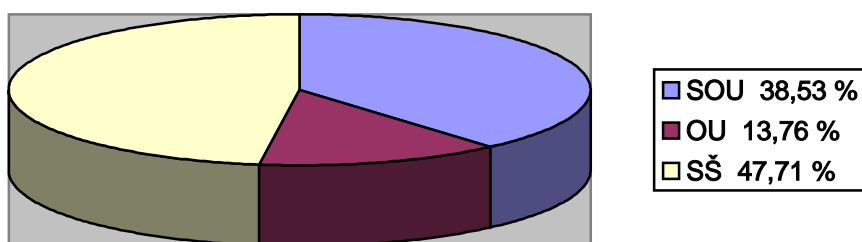
5.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Graf č. 1: Rozdělení respondentů dle studovaných oborů

Z celkového počtu 152 studentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 109.

Otázka č.38.: *Jsi žákem OU, SOU nebo SŠ ?*

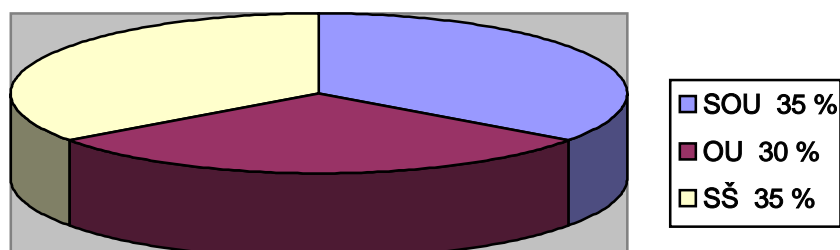
Odpovědělo celkem 109 studentů, 13,76 % (15) studuje Odborné učiliště, 38,53 % (42) Střední odborné učiliště a 47,71 % (52) Střední školu.

Graf č. 2: Rozdělení respondentů, kteří se přiznali k záškoláctví dle studovaných oborů

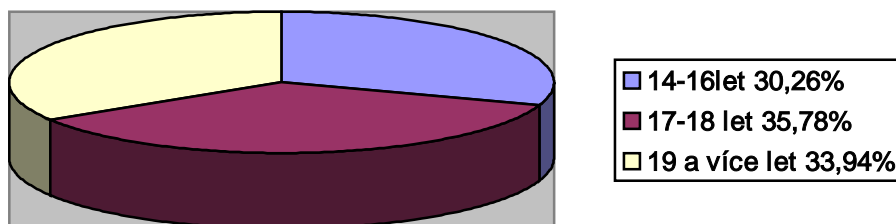
Otázka č.32: Chodíš za školu?

Z celkového počtu respondentů, se 18,52 % (20) přiznalo k záškoláctví. 30 % (6) studuje Odborné učiliště, 35 % (7) Střední odborné učiliště a 35 % (7) Střední školu.

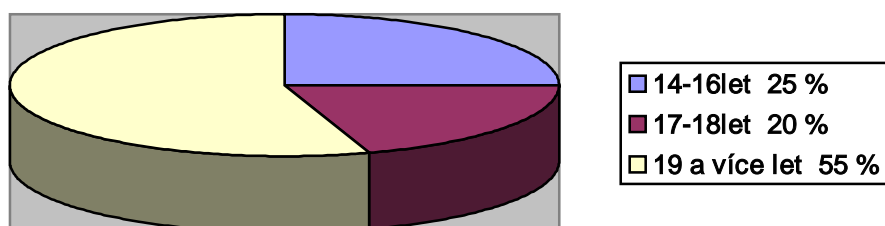

Graf č. 3: Rozdělení respondentů dle věku**Otázka č.39:** *Kolik je ti let?*

Z celkového počtu respondentů je ve věku 14-16let 30,26 % (33), 17-18let 35,78 % (39) a 19 a více let 33,94 % (37).

Graf č. 4: Rozdělení respondentů, kteří se přiznali k záškoláctví dle věku**Otázka č.32:** Chodíš za školu?

Z celkového počtu respondentů se 18,52 % (20) přiznalo k záškoláctví. Jejich věkové rozložení je 14-16let 25 % (5), 17-18let 20 % (4) a 19 a více let 55 % (11).

5.2 Interpretace získaných dat z celkového počtu respondentů a respondentů, kteří záškoláctví přiznali

V následujících tabulkách jsou pro přehlednost zpracovány jednotlivé otázky z dotazníku, je zachováno jejich třídění do bloků dle cílů výzkumu. V tabulce je uveden celkový počet respondentů, kteří na otázku odpověděli, volba jejich odpovědi je vyjádřena absolutním číslem, hodnotou v procentech a polohou na škále u škálovaných položek. Následuje komentář a srovnání výsledků s literaturou.

1. Jaké faktory působí na vznik záškoláctví?

V rámci tohoto bloku jsme sestavili 7 otázek, v nichž jsou brány v úvahu faktory působící na výskyt záškoláctví uváděné v literatuře – věk, úplnost rodiny, studijní prospěch, trávení volného času a studovaný obor.

Tabulka č. 1: Jaké faktory působí na vznik záškoláctví? - všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Možnosti odpovědí			
		OU	SOU	SŠ	
Jsi žákem: OU, SOU, SŠ	109	13,76 %	38,53 %	47,71 %	
Kolik je ti let:	109	14-16	17-18	19 a více	
		30,26 %	35,78 %	33,94 %	
Jaký byl tvůj studijní prospěch v minulém školním roce?	102	lepší než 1,6	1,6-2,1	horší	
		7,8 %	41,18 %	50,98 %	
Jsi ubytovaný na internátě, privátu nebo dojíždíš z domu?	107	internát	privát	dojíždíš	
		36,45 %	9,35 %	54,21 %	
Jak trávíš svůj volný čas?	102	sám		s kamarády	
		27,45 %		72,55 %	
Žiješ v domácnosti s – oběma rodiči, jedním z rodičů, s prarodiči, jiné...	107	oběma rodiči	jedním z rodičů	prarodiči	jiné
		55,14 %	42,06 %	0	2,8 %
Byla volba studovaného oboru – jasná, po jistém váhání, nouzové řešení	107	jasná	po jistém váhání	nouzové řešení	
		48,6 %	42,99 %	8,41 %	
Vykonávat profesi, na niž se nyní připravuješ – určitě budu, asi budu, asi nebudu, určitě nebudu	108	určitě budu	asi budu	asi nebudu	určitě nebudu
		20,37 %	59,26 %	16,66 %	3,7 %

Z celkového počtu respondentů téměř polovina studuje Střední školu. Ve věkovém rozmezí respondentů jsou skupiny vyrovnané. Věkovou skupinu 19 a více let je potřeba brát v úvahu v případě možnosti psát si samostatně omluvenky. Studijní prospěch respondentů je v 50 % horší jak 2,1. Většina respondentů dojíždí z domu, to je zřejmě dáno spádovou oblastí školy a dostupností. Svůj volný čas respondenti raději tráví s kamarády. Více jak 50 % respondentů žije v domácnosti s oběma rodiči. Volba studovaného oboru byla pro téměř všechny respondenty jasná, nebo po jistém váhání. A většina respondentů uvedla, že studovanou profesi asi bude vykonávat.

Tabulka č. 2: Jaké faktory působí na vznik záškoláctví? – záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Možnosti odpovědí			
		OU	SOU	SŠ	
Jsi žákem: OU, SOU, SŠ	20	6	7	7	
Kolik je ti let:	20	14-16	17-18	19 a více	
		5	4	11	
Jaký byl tvůj studijní prospěch v minulém školním roce?	19	lepší než 1,6	1,6-2,1	horší	
		1	7	11	
Jsi ubytovaný na internátě, privátu nebo dojíždíš z domu?	19	internát	privát	dojíždíš	
		6	4	9	
Jak trávíš svůj volný čas?	17	sám		s kamarády	
		4		13	
Žiješ v domácnosti s – oběma rodiči, jedním z rodičů, s prarodiči, jině...	19	oběma rodiči	jedním z rodičů	prarodiči	jiné
		11	7	-	1
Byla volba studovaného oboru – jasná, po jistém váhání, nouzové řešení	19	jasná	po jistém váhání	nouzové řešení	
		8	8	3	
Vykonávat profesi, na niž se nyní připravuješ – určitě budu, asi budu, asi nebudu, určitě nebudu	20	určitě budu	asi budu	asi nebudu	určitě nebudu
		5	10	5	-

Z celkového počtu 109 respondentů, se 20 respondentů přiznalo k záškoláctví v přímé otázce: Chodíš za školu?. Pro skupinu záškoláků z výzkumu vyplývá, v porovnání s celkovým počtem respondentů, že studují Odborné učiliště nebo Střední odborné učiliště.

Ve většině případů jde o starší žáky. Jejich studijní prospěch je ve většině případů horší než 2,1. Oproti celkovému souboru respondentů v menší míře dojíždí, ale ve větší míře jsou ubytováni na privátu. Ubytování mimo domov mládeže eventuelně dojíždění může být potenciálně rizikové z hlediska možností chodit za školu bez dohledu rodičů nebo vychovatelů. Toto chování by bylo možné zařadit do kategorie pravého záškoláctví (Kyriacou, 2005, s.45). Většina záškoláků tráví svůj volný čas s kamarády a žije v domácnosti s oběma rodiči. Volba studovaného oboru byla u záškoláků nouzovým řešením oproti celkovému počtu respondentů. Profesi, na níž se nyní připravují, asi vykonávat budou. Přiznání žáků k záškoláctví by bylo možné zařadit k typu záškoláctví jako porušení sociální normy (Bakošová, 2008, s.142).

Vzhledem k faktorům ovlivňujícím vznik záškoláctví se potvrdilo, že žáci s horším studijním prospěchem více inklinují k záškoláctví. Vnější příčiny záškoláctví odvozené od školního prostředí: děti jsou méně nadané a nestačí plnit požadavky školy (Bakošová, 2008, s.144). Obzvláště rizikovým faktorem u chlapců je výchova v neúplné rodině (Kyriacou, 2005, s. 50). Toto tvrzení se nám nepotvrdilo, vzhledem k tomu, že většina záškoláků žije v domácnosti s oběma rodiči.

Sociální skupina má silný vliv na některé žáky a studenty v procesu rozhodování se. Když se mladý člověk ocitne v situaci, volby jít do školy, anebo ne, tento proces rozhodování urychlí často sociální skupina (Bakošová, 2008, s. 144). Výzkum Bieliková, 2002 nejčastější příčiny záškoláctví – přizpůsobení se kamarádům 29 % (Bakošová, 2008, s. 145). Volný čas s kamarády tráví většina záškoláků, právě vliv vrstevnické skupiny může být rizikovým momentem v rozhodování, zda jít za školu. Taktéž bydlení mimo domov mládeže a dojíždění, dává prostor pro vznik záškoláctví. Žáci bydlící na privátu jsou mimo dosah vychovatelů i rodičů. Dojíždění skýtá také možnosti jak se škole vyhnout (např. zpoždění dopravy).

2. Jaké jsou důvody k absenci?

Pro zjištění názorů a postojů k této otázce jsme sestavili 8 tvrzení s možnými příčinami absence ve vyučování – nezvládání učiva, nuda ve škole, pomoc rodičům doma a vliv kamarádů/spolužáků. Tvrzení byla postavena tak, aby ukázala postoj žáků k sobě samým a

jejich názor na spolužáky. V tabulkách jsou uvedeny průměrné hodnoty odpovědí a poloha na škále.

Tabulka č. 3: Jaké jsou důvody k absenci? – všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Nezvládám učivo v některém předmětu či předmětech.	108	3,09	Nemám vyhraněný názor
Někteří spolužáci nezvládají učivo v některém předmětu či předmětech.	107	1,97	Souhlasím
Někdy se nechám přesvědčit svými kamarády k záškoláctví.	108	4,09	Nesouhlasím
Někteří spolužáci se dají přesvědčit svými kamarády k záškoláctví.	105	2,05	Souhlasím
Někdy se ve škole nudím?	108	1,68	Souhlasím
Někteří ze spolužáků se ve škole nudí.	109	1,67	Souhlasím
Někdy zůstávám doma místo vyučování, abych pomohl s domácími pracemi, mladšími sourozenci atp.	109	3,37	Nemám vyhraněný názor
Někteří ze spolužáků zůstávají někdy doma místo vyučování, aby pomohli s domácími pracemi nebo mladšími sourozenci?	109	2,96	Nemám vyhraněný názor

Většina respondentů si nemyslí, že by ve zvládnutí učiva byli sami neúspěšní, ale pokud jde o spolužáky, jsou přesvědčeni, že učivo nezvládají. Stejná situace je i u tvrzení o záškoláctví, sami uvádí, že se spolužáky přesvědčit nedají. V kontrastu dotazu na spolužáky s tvrzením souhlasí. U celkového počtu respondentů obě tvrzení o nuditosti ve škole s průměrem odpovědí souhlasím, vyšly téměř shodně. Nuda v obou položkách se jeví jako problémový moment výuky a potenciálně i důvod k záškoláctví. Většina respondentů nemá vyhraněný názor na skryté záškoláctví s vědomím rodičů.

Tabulka č. 4: Jaké jsou důvody k absenci? – záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Nezvládám učivo v některém předmětu či předmětech	20	2,85	Nemám vyhraněný názor
Někteří spolužáci nezvládají učivo v některém předmětu či předmětech	20	1,7	Souhlasím
Někdy se nechám přesvědčit svými kamarády k záškoláctví	20	2,85	Nemám vyhraněný názor
Někteří spolužáci se dají přesvědčit svými kamarády k záškoláctví	19	2,1	Souhlasím
Někdy se ve škole nudím?	19	1,45	Plně souhlasím
Někteří ze spolužáků se ve škole nudí	19	1,9	Souhlasím
Někdy zůstávám doma místo vyučování, abych pomohl s domácími pracemi, mladšími sourozenci atp.	20	2,85	Nemám vyhraněný názor
Někteří ze spolužáků zůstávají někdy doma místo vyučování, aby pomohli s domácími pracemi nebo mladšími sourozenci?	20	2,85	Nemám vyhraněný názor

Záškoláci stejně jako celkový počet respondentů se dívají kriticky na spolužáky, kteří dle jejich názoru nezvládají učivo. Ale sami k sobě, již tak kritičtí nejsou. Stejná situace je i v otázkách na přesvědčení k záškoláctví a na nudu ve škole. Většina respondentů nemá vyhraněný názor na skryté záškoláctví s vědomím rodičů.

Jako nejčastější důvod k absenci se nám potvrdila nuda ve škole. Shoda v těchto otázkách by měla být alarmem pro posouzení školního prostředí. Jeden z důvodů, který záškoláci pro své absence uvádějí Malcolm a kol.1995 je, že hodiny byly nudné (In Kyriacou, 2005, s.49).

3. Jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům?

Tento soubor otázek jsme zaměřili na vztah žáků k pedagogickým pracovníkům. Problémový vztah žáka a učitele je v literatuře popisován jako jedna z příčin záškoláctví. Stejně jako uznávání falešných omluvenek vyučujícími. Pokud bychom dělali dotazník znovu, zařadili bychom otázku na možnost zpětného omlouvání absence vyučujícím.

Tabulka č. 5: Jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům? – všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Můj třídní učitel mě podporuje ve studiu	106	2,63	Nemám vyhraněný názor
Většina mých učitelů mi hází klacky pod nohy	108	4,45	Plně Nesouhlasím
Můj třídní učitel toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	109	3,28	Nemám vyhraněný názor
Můj učitel odborného výcviku mě podporuje v rozvoji mých praktických dovedností	107	1,74	Souhlasím
Můj učitel odborného výcviku toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	109	3,28	Nemám vyhraněný názor

Většina respondentů má neutrální názor na jejich podporu třídním učitelem ve studiu, avšak učitelé odborného výcviku jsou vnímáni velmi kladně za svou podporu v rozvoji praktických dovedností. Všichni respondenti uvádí, že většina učitelů jim neznepříjemňuje studium. Co se týče uznávání jiných omluvenek než od rodičů a lékaře třídním učitelem i učitelem odborného výcviku došlo u respondentů k naprosté shodě v odpovědích. V obou případech nemají vyhraněný názor.

Tabulka č. 6: Jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům? - záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Můj třídní učitel mě podporuje ve studiu	20	2,8	Nemám vyhraněný názor
Většina mých učitelů mi hází klacky pod nohy	20	3,05	Nemám vyhraněný názor
Můj třídní učitel toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	20	2,9	Nemám vyhraněný názor
Můj učitel odborného výcviku mě podporuje v rozvoji mých praktických dovedností	19	1,9	Souhlasím
Můj učitel odborného výcviku toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	20	2,95	Nemám vyhraněný názor

U záškoláků je situace téměř totožná s odpověďmi všech respondentů. Pouze na otázku zda jim ostatní učitelé komplikují studium, mají negativnější názor.

Obě skupiny respondentů se shodují v kladném hodnocení učitelů odborného výcviku, tato otázka koresponduje s tím, že všichni respondenti uvedli, že raději chodí do odborného výcviku. Jeden z důvodů, které záškoláci pro své absence uvádějí Malcolm a kol.1995 je, že žáci měli problémy s některými učiteli (In Kyriacou, 2005, s.49). Výsledky této studie se však na našem vzorku záškoláků nepotvrdily, respondenti hodnotí vyučující spíše kladně.

4. Jaký mají žáci vztah ke vzdělání a vzdělávání?

Tento soubor otázek jsme zaměřili na zjištění názorů a postojů žáků ke vzdělávání, vzdělání, oblíbenosti školy a odborného výcviku, záškoláctví, šikany a obav ve školním prostředí.

Tabulka č. 7: Jaký mají žáci vztah ke vzdělání a vzdělávání? – všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Ano	Ne	Neumím se Vyjádřit	
Myslíš si, že je dosažené vzdělání důležité pro život?	108	81,48 %	8,3 %	10,18 %	
Myslíš si, že někteří tví spolužáci chodí za školu	109	77,98 %	22,02 %		
Kam chodíš raději:	104	do školy	do odborného výcviku		
		13,46 %	86,54 %		
Chodíš za školu?	108	Ano	Ne		
		18,52 %	81,48 %		
Setkal jsi se, se šikanou?	108	57,4 %	42,59 %		
Z čeho máš ve škole největší obavu – špatných výsledků, posměchu, šikany, nemám obavu	109	špatné výsledky	posměch	šikana	nemám obavu
		50,46 %	4,59 %	5,5 %	38,53 %

Většina respondentů souhlasí s tvrzením, že dosažené vzdělání je důležité pro život, avšak 8 % respondentů je přesvědčeno o opaku a 10 % respondentů odpovědělo, že se neumí vyjádřit. Respondenti uvádí, že raději chodí do odborného výcviku, největší obavu v rámci dané instituce mají ze špatných výsledků a více jak polovina se setkala se šikanou. Co se týče přiznání záškoláctví, většina respondentů uvádí, že si myslí, že spolužáci za školu chodí, ale záškoláctví přiznalo jen 20 z nich.

Tabulka č. 8: Jaký mají žáci vztah ke vzdělání a vzdělávání? – záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Ano	Ne	Neumím se Vyjádřit	
Myslíš si, že je dosažené vzdělání důležité pro život?	20	16	3	1	
Myslíš si, že někteří tví spolužáci chodí za školu	20	17	3		
Kam chodíš raději: do odborného výcviku x do školy	17	do školy		do odborného výcviku	
		4		13	
Chodíš za školu?	20	Ano		Ne	
		20		-	
Setkal si se, s šikanou?	20	13		7	
Z čeho máš ve škole největší obavu – špatných výsledků, posměchu, šikany, nemám obavu	20	špatné výsledky	posměch	šikana	nemám obavu
		7	1	2	10

Záškoláci považují dosažené vzdělání za důležité, stejně jako všichni respondenti chodí raději do odborného výcviku. Ve větší míře než všichni respondenti se setkali se šikanou. V rámci dané instituce uvádějí záškoláci v polovině případů, že nemají obavu ze špatných výsledků, posměchu ani šikany. Většina záškoláků je přesvědčena o tom, že spolužáci chodí za školu.

K chození za školu se z celkového počtu respondentů přiznalo pouze 20 respondentů. Vzhledem k přímosti otázky a obavy z odhalení, i přes to, že byl dotazník anonymní, je možné, že se část žáků k záškoláctví nepřiznala. Z celkového počtu 152 studentů, se šetření zúčastnilo 109, část studentů ukončila studium a někteří nebyli přítomni. I tak je, ale výsledek alarmující. V tomto případě se výzkum shoduje s výsledky v literatuře. Binhart a kol. poznamenává, že dotazníky se vyplňovaly ve škole, kde samozřejmě někteří záškoláci nebyli a nemohli je vyplnit (Kyriacou, 2005, s.46-47).

U záškoláků se obava ze špatných výsledků a šikany nepotvrdila, záškoláci uvádějí obavu ze šikany jen ve dvou případech. Ve většině případů uvádějí, že nemají obavu ze špatných výsledků, posměchu a šikany v rámci školního prostředí. Z uvedeného vyplývá, že se zřejmě nejedná o typ záškoláctví jako reakce (Bakošová, 2008, s. 142). Naproti tomu Bieliková, 2002 za nejčastější příčinu záškoláctví považuje: strach z následků nesplnění školních povinností 17,6 %. Setkání se šikanou uvádí obě skupiny ve vyšším procentu. Jak vyplývá

z literatury jeden z důvodů, které záškoláci pro své absence uvádějí Malcolm a kol.1995 je, že žáci byli šikanováni (Kyriacou, 2005, s.49).

5. Jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek?

Tento soubor otázek měl ukázat přístup žáků k omluvenkám. Žáci starší 18ti let si mohou psát omluvenky sami, nemusí se tedy jednat o omluvenky falešné. Z celkového počtu 109 respondentů je 33,94 % žáků starších 19ti let tj. 37.

Tabulka č. 9: Jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek? – všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Někteří spolužáci si sami píší omluvenky.	109	2,35	Souhlasím
Někdy si píšu sám omluvenku.	109	3,54	Nesouhlasím
Někdy předstírám nemoc, abych se vyhnul škole.	109	3,54	Nesouhlasím
Někdo ze spolužáků předstírá nemoc, aby se vyhnul škole.	109	2,19	Souhlasím
Můj třídní učitel mi uzná falešnou omluvenku.	109	3,7	Nesouhlasím
Některým spolužákům uzná třídní učitel falešnou omluvenku.	109	3,17	Nemám vyhraněný názor

Respondenti se shodují, že si spolužáci píší sami omluvenky, avšak v pohledu na sebe nesouhlasí s tím, že by si omluvenky psali. Stejná situace nastává i u tvrzení o předstírání nemoci. S uznáním falešné omluvenky třídním učitelem respondenti nesouhlasí, ve vztahu ke spolužákům pak nemají vyhraněný názor.

Tabulka č. 10: Jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek? – záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Průměrná hodnota	Poloha na škále
Někteří spolužáci si sami píší omluvenky.	20	2,05	Souhlasím
Někdy si píšu sám omluvenku.	20	2,49	Souhlasím
Někdy předstírám nemoc, abych se vyhnul škole.	20	2,35	Souhlasím
Někdo ze spolužáků předstírá nemoc, aby se vyhnul škole.	20	2,15	Souhlasím
Můj třídní učitel mi uzná falešnou omluvenku.	20	2,95	Nemám vyhraněný názor
Některým spolužákům uzná třídní učitel Falešnou omluvenku.	20	2,35	Souhlasím

Z pohledu záškoláků si spolužáci píší sami omluvenky a sami záškoláci, i když velmi těsně přiznávají, že si omluvenky píší sami také. Toto by bylo možné zařadit dle literatury k typu záškoláctví jako zábava (Bakošová, 2008, s.143). Pokud jde o předstírání nemoci, souhlasí záškoláci s tím, že jak spolužáci, tak oni sami, uskutečňují skrytou verzi záškoláctví, dle literatury typ záškoláctví jako motiv prožít něco příjemnějšího (Bakošová, 2008, s.143).

Na uznání falešných omluvenek třídním učitelem záškolákům, nemají vyhraněný názor, avšak s tím, že je uzná spolužákům, souhlasí.

Žáci v odpovědi na psaní omluvenek mohli vzít v úvahu jak to, že někdo ze spolužáků je již plnoletý a může si tedy omluvenku psát sám, tak také někoho kdo si píše sám falešnou omluvenku. Při tvorbě dotazníku jsme zvažovali přímou otázku na falešné omluvenky, ta byla nakonec zamítnuta s vysokým rizikem nepravdivých odpovědí.

Výsledky empirického výzkumu Bieliková, 2002 uvádí, že děti si falšují omluvenku v 13,8 %.

6. Jaká je role rodičů při omlouvání absencí žáků?

V rámci této sady jsme sestavili 6 otázek zaměřených na omlouvání absence a na roli rodičů při omlouvání nepřítomnosti žáků ve škole.

Tabulka č. 11: Jaká je role rodičů při omlouvání absencí žáků? – všichni respondenti

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Ano	Ne	
Souhlasíš s tvrzením: Někteří rodiče omlouvají spolužákům nepřítomnost ve škole, i když nejsou nemocní.	108	74,07 %	25,92 %	
Odsoudil by si někoho, komu rodiče píšou falešné omluvenky	107	25,23 %	74,77 %	
Píšeš si sám omluvenky	108	37,96 %	62,04 %	
Nechají tě rodiče doma kdykoliv řekneš, že je ti nevolno?	109	13,76 %	86,24 %	
Pokud zůstaneš doma, vědí oba rodiče, že nejdeš do školy?	105	Ano	Ne, jen matka	Ne, jen otec
		64,76 %	34,29 %	0,95 %
Odhalil někdy třídní učitel tvou falešnou omluvenku?	109	Ano	Ne	Nemám falešné omluvenky
		11,01 %	28,44 %	60,55 %

Většina respondentů si myslí, že některým spolužákům rodiče omlouvají nepřítomnost ve škole, i když nejsou nemocní. Avšak vysoké procento respondentů uvádí, že by je rodiče nenechali doma, kdykoliv řeknou, že je jim nevolno. Pokud zůstávají doma, vědí o této skutečnosti většinou oba rodiče. 42 % respondentů žije v neúplné rodině, toto je nutné vzít v úvahu v případě odpovědi ne, jen matka. Neodsoudili by nikoho, komu píšou rodiče falešné omluvenky. Nadpoloviční většina uvádí, že si omluvenky sama nepíše, ale téměř 40 % respondentů má zkušenost s falešnou omluvenkou.

Tabulka č. 12: Jaká je role rodičů při omlouvání absencí záškoláků? - záškoláci

Otázka z dotazníku	Počet respondentů	Ano	Ne	
Souhlasíš s tvrzením: Někteří rodiče omlouvají spolužákům nepřítomnost ve škole, i když nejsou nemocní.	20	17	3	
Odsoudil by si někoho, komu rodiče píšou falešné omluvenky	20	4	16	
Píšeš si sám omluvenky?	20	13	7	
Nechají tě rodiče doma kdykoliv řekneš, že je ti nevolno?	20	5	15	
Pokud zůstaneš doma, vědí oba rodiče, že nejdeš do školy?	19	Ano	Ne, jen matka	Ne, jen otec
		10	9	-
Odhalil někdy třídní učitel tvou falešnou omluvenku?	20	Ano	Ne	Nemám falešné omluvenky
		7	4	9

Většina záškoláků si myslí, že některým spolužákům rodiče omlouvají nepřítomnost ve škole, i když nejsou nemocní. Tento názor záškoláků na spolužáky by bylo možno zařadit dle literatury k typu záškoláctví s vědomím rodičů (Kyriacou, 2005, s.45). Avšak vysoké procento respondentů uvádí, že by je rodiče nenechali doma, kdykoliv řeknou, že je jim nevolno. Typ záškoláctví s klamáním rodičů se proto nepotvrdil (Kyriacou, 2005, s.45). Pokud zůstávají doma, vědí o této skutečnosti oba rodiče nebo jen matka, v tomto momentě je potřeba vzít v úvahu úplnost rodiny. Ve většině případů by neodsoudili nikoho, komu píšou rodiče falešné omluvenky. Nadpoloviční většina uvádí, že si omluvenky sama píše, a víc jak 50 % záškoláků má zkušenost s falešnou omluvenkou.

Z uvedeného vyplývá, že při omlouvání absencí je nutné vzít v úvahu věk žáků. Rodiče se významně podílejí na poskytování omluvenek. Výsledek tohoto tvrzení může ukazovat na výskyt skrytého záškoláctví. Výsledky empirického výzkumu Bieliková, 2002 uvádí, rodiče poskytli dětem omluvenky 13,8 %.

40 % všech respondentů a 55 % záškoláků má zkušenost s falešnou omluvenkou, tímto se potvrdilo tvrzení z literatury o záškoláctví jako zábavě – jde o formu, kterou používají náctiletí. Tráví čas s partou, navštěvují herny, pohostinství, parky. Neúčast ve škole zakrývají omluvenkami. Situaci si zlehčují postojem „nějak to dopadne“ (Bakošová, 2008, s.143).

5.3 Testování hypotéz

Testování hypotézy H 1:

H1 0: Mezi záškoláctvím žáků OU, SOU a SŠ neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1 A: Žáci OU a SOU chodí za školu častěji než žáci SŠ

K určení platnosti hypotézy H1 zkoumáme statistickou závislost otázky

č. 38 Jsi žákem OU, SOU, SŠ a otázky č. 32 Chodíš za školu?

Tabulka č. 13: Kontingenční tabulka H1

Jsi žákem	Chodíš za školu?		Celkem
	Ano	Ne	
SOU+OU	13 (10,55)	44 (46,44)	57
SŠ	7 (9,44)	44 (41,55)	51
	20	88	108

Pozn.: jeden respondent nezodpověděl otázku č.38

$$\chi^2 = 1,471 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto přijímáme nulovou hypotézu H1 0 a odmítáme alternativní hypotézu H1 A.

Nebylo prokázáno, že by výskyt záškoláctví v jednotlivých typech škol byl rozdílný.

Testování hypotézy H2:

H2 0: Mezi studijním prospěchem žáků a záškoláctvím neexistuje významný statistický rozdíl.

H2 A: U žáků s horším prospěchem je vyšší výskyt záškoláctví.

K určení hypotézy H2 zkoumáme statistickou závislost otázky č. 37 Jaký byl tvůj studijní prospěch v minulém školním roce? a otázky č. 32 Chodíš za školu?

Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka H2

Studijní prospěch	Chodíš za školu?		Celkem
	Ano	Ne	
Lepší než 1,6 a 1,6-2,1	8 (9,8)	42 (40,2)	50
Horší než 2,1	12 (10,2)	40 (41,8)	52
	20	82	102

Pozn.: Na otázku č.37 neodpovědělo 7 respondentů

$$\chi^2 = 0,808 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto přijímáme nulovou hypotézu H2 0 a odmítáme alternativní hypotézu H2 A.

Nebylo prokázáno, že by studijní prospěch měl vliv na výskyt záškoláctví u žáků.

Testování hypotézy H3

H3 0: Mezi falšováním omluvenek u žáků OU, SOU a SŠ není statisticky významný rozdíl.

H3 A: Žáci SOU a OU si častěji falšují omluvenky než žáci SŠ.

K určení hypotézy H3 zkoumáme statistickou závislost otázky č. 38 Jsi žákem OU, SOU, SŠ a otázky č. 25 Píšeš si sám omluvenky?

Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka H3

Žáci	Píšeš si sám omluvenky?		Celkem
	Ano	Ne	
OU + SOU	20 (21,26)	36 (34,74)	56
SŠ	21 (19,74)	31 (32,26)	52
	41	67	108

Pozn.: Na otázku č.38 neodpověděl 1 respondent

$$\chi^2 = 0,25 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto odmítáme alternativní hypotézu H3 A a přijímáme nulovou hypotézu H3 0.

Nebylo prokázáno, že by si žáci OU a SOU falšovali častěji omluvenky než žáci SŠ.

Testování hypotézy H4

H4 0: Úplnost rodiny nemá statisticky významný vliv na výskyt záškoláctví.

H4 A: Výskyt záškoláctví je vyšší u žáků z neúplných rodin

K určení hypotézy H4 zkoumáme statistickou závislost otázky č. 33 Žiješ v domácnosti s a otázky č. 32 Chodíš za školu?

Tabulka č. 16: Kontingenční tabulka H4

Rodina	Chodíš za školu?		Celkem
	Ano	Ne	
Úplná	11 (10,48)	48 (48,52)	59
Neúplná	8 (8,52)	40 (39,48)	48
	19	88	107

Pozn.: Na otázku č.33 neodpověděli dva respondenti

$$\chi^2 = 0,071 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto odmítáme alternativní hypotézu $H_4 A$ a přijímáme nulovou hypotézu $H_4 0$.

Nebylo prokázáno, že by úplnost rodiny měla vliv na záškoláctví.

Testování hypotézy H_5

$H_5 0$: Mezi nudou ve škole a záškoláctvím neexistuje statisticky významná závislost.

$H_5 A$: U žáků, kteří se ve škole nudí, je vyšší výskyt záškoláctví.

K určení hypotézy H_5 zkoumáme statistickou závislost otázky č. 14 Někdy se ve škole nudím a otázky č. 32 Chodíš za školu.

Tabulka č. 17: Kontingenční tabulka H_5

Někdy se ve škole nudím	Chodíš za školu		Celkem
	Ano	Ne	
Plně souhlasím a souhlasím	18 (18,23)	77 (76,77)	95
Nesouhlasím a plně nesouhlasím	1 (0,76)	3 (3,23)	4
	19	80	99

Pozn.: Na otázku č. 14 odpovědělo 9 respondentů, že nemá vyhraněný názor a 1 respondent uvedl více odpovědí.

$$\chi^2 = 0,1207 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto odmítáme alternativní hypotézu $H_5 A$ a přijímáme nulovou hypotézu $H_5 0$.

Nebylo prokázáno, že by nuda ve škole měla vliv na vznik záškoláctví.

Testování hypotézy H6

H6 0: Mezi úplností rodiny a skrytým záškoláctvím není statisticky významná závislost.

H6 A: Rodiče žáků z neúplných rodin častěji podporují skryté záškoláctví svých dětí.

K určení hypotézy H6 zkoumáme statistickou závislost otázky č. 33 Žiješ v domácnosti s a otázky č. 27 Nechají tě rodiče doma kdykoliv řekneš, že je ti nevolno.

Tabulka č. 18: Kontingenční tabulka H6

Rodina	Nechají tě rodiče doma kdykoliv řekneš, že je ti nevolno?		Celkem
	Ano	Ne	
Neúplná rodina	4 (6,28)	44 (41,72)	48
Úplná rodina	10 (7,72)	49 (51,28)	59
	14	93	107

Pozn.: V otázce č.33 označili 2 respondenti více odpovědí.

$$\chi^2 = 1,727 < \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto odmítáme alternativní hypotézu H6 A a přijímáme nulovou hypotézu H6 0.

Nebylo prokázáno, že by úplnost rodiny měla vliv na výskyt skrytého záškoláctví.

Testování hypotézy H7:

H7 0: Mezi věkem žáků a záškoláctvím neexistuje významná statistická závislost.

H7 A: U žáků starších 19ti let je vyšší výskyt záškoláctví.

K určení hypotézy H7 zkoumáme statistickou závislost otázky č.39 Kolik je ti let? a č. 32 Chodíš za školu?

Tabulka č. 19: Kontingenční tabulka H7

Věk	Chodíš za školu?		Celkem
	Ano	Ne	
14-18let	9 (13,21)	63 (58,75)	72
19 a více let	11 (6,79)	26 (30,21)	37
	20	89	109

$$\chi^2 = 5,128 \geq \chi_{20,05}^2(1) = 3,841$$

Vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická $\chi_{20,05}^2(1) = 3,841$ proto přijímáme alternativní hypotézu H7 A a odmítáme nulovou hypotézu H7 0.

Skutečně častěji dochází k záškoláctví u žáků starších 19ti let.

ZÁVĚR

Záškoláctví je staré jako sama školní docházka. Žák, který se ho dopouští, škodí nejen sám sobě, ale i celé společnosti. Ta se musí snažit všemi dostupnými prostředky o to, aby se předcházelo sociálně patologickým jevům. To, v jaké míře se záškoláctví ve společnosti vyskytuje, je do jisté míry odrazem správného fungování nejen rodiny, ale i vzdělávacího systému. V rámci rodiny je nejdůležitější primární prevence záškoláctví. Rodiče by měli dětem věnovat dostatečnou péči. Rodiče a škola by měli úzce spolupracovat, aby bylo možné v případě zvýšené absence žáka pružně na danou situaci reagovat a společně ji řešit.

V rámci realizovaného výzkumu jsme stanovili hlavní výzkumnou otázku Jaký je stav záškoláctví na střední škole v okrese Kroměříž? Ze zkušeností víme, že se záškoláctví na dané instituci vyskytuje. Po dohodě s vedením školy jsme se rozhodli situaci analyzovat. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili formu kvantitativního výzkumu dotazníkovým šetřením. Ve školním roce 2013/2014 studuje na Střední škole celkem 152 žáků. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 109 respondentů. Dotazníky byly rozdány studentům k vyplnění během praktické výuky. K záškoláctví se přiznalo celkem 20 studentů. Výsledek může být do jisté míry ovlivněn několika faktory: nepřítomností některých žáků z důvodů nemoci, absencí chronických záškoláků, o nichž víme a tím, že se část respondentů k záškoláctví nepřiznala. Chroničtí záškoláci již mají uděleny za své jednání sankce (podmínečné vyloučení ze školy – 4 studenti a snížený stupeň z chování – 5 studentů). I tak je počet záškoláků alarmující.

Výsledky šetření pomohly najít odpovědi na stanovené cíle výzkumu a formulované hypotézy. Z faktorů působících na vznik záškoláctví se významně uplatňují věk a studijní prospěch. Záškoláci jsou ve věkové skupině 19 a více let se studijním prospěchem horším než 2,1. Rozdíl v četnosti záškoláků na Odborném učilišti, Středním odborném učilišti a Střední škole se nepotvrdil. Nadpoloviční většina záškoláků bydlí s oběma rodiči. Studenti i záškoláci shodně přiznávají, že se ve škole nudí. Proto by bylo vhodné se zamyslet nad možnostmi změn v organizaci výuky, tak aby byla pro žáky atraktivnější. Pokud jde o vztah k pedagogickým pracovníkům, jsou učitelé odborného výcviku záškoláky vnímáni velmi pozitivně oproti učitelům teorie, kteří jsou vnímáni spíše negativně. Tato tvrzení korespondují s tím, že téměř všichni studenti chodí raději do odborného výcviku, než do teoretické výuky. Dalším alarmujícím zjištěním je, že více než polovina záškoláků se setkala se šikanou. V otázce z čeho mají obavu, však uvedli šikanu jen ve dvou případech, to nás vede

k možnosti, že byli jen svědky, ne přímými účastníky šikany. Jinak polovina záškoláků uvedla, že ve škole nemá obavu z ničeho, pod heslem „však ono to nějak dopadne.“ Třetina záškoláků uvedla obavu ze špatných výsledků ve škole. Tato část respondentů si zřejmě uvědomuje, že se jejich neúčast ve výuce může negativně projevit na studijních výsledcích. Záškoláci mají bohaté zkušenosti s falšováním omluvenek, více jak 50 % nepřímo přiznává, že zkoušeli a to buď úspěšně, nebo neúspěšně dát třídnímu učiteli falešnou omluvenku. Právě falšování omluvenek je jedním z problémů skrytého záškoláctví. Žák si napíše falešnou omluvenku, třídní učitel mu ji uzná a vše je v pořádku. Stejně tak je problémem skrytého záškoláctví i podíl rodičů na omlouvání absencí žáků. Ze zkušeností v rámci analyzované instituce víme, že rodiče jsou ochotni žákům omluvit absenci zpětně a tím se podílet na skrytém záškoláctví, které je v mnohých případech velmi těžko odhalitelné a následně i postižitelné.

Zavedení přísných opatření proti záškoláctví musí být předmětem celoškolské politiky, musí se do nich zapojit všichni žáci, učitelé, rodiče, pomocné síly i místní společenství (Kyriacou, 2005, s.55).

V práci jsme zformulovali sedm hypotéz k tématu záškoláctví, testování hypotéz bylo provedeno testem dobré shody chí-kvadrát. Ze stanovených hypotéz se potvrdila pouze hypotéza H7 souvislost mezi věkem a výskytem záškoláctví. Toto je zajímavým zjištěním. Většina starších žáků se připravuje na vykonání závěrečných zkoušek a jejich přístup k výuce by tedy měl být zodpovědnější. U chronických záškoláků je ve srovnání s žáky, kteří za školou nikdy nebyli, asi 7x vyšší pravděpodobnost, že závěrečné zkoušky nevykonají (Kyriacou, 2005, s.47).

Rodinná a školní výchova by měla dětem pomoci k samostatnému rozhodování a zodpovědnému chování. Právě u záškoláků je podpora jejich schopnosti nést za své jednání zodpovědnost klíčová.

Na základě uvedených zjištění můžeme zformulovat následující doporučení pro praxi:

Největší pozornost bychom měli věnovat systému evidence absencí, ty jsou nyní evidovány písemně v třídních knihách. Pokud by bylo možné zavést elektronický systém, zjednodušil by se přehled o absencích žáků. Do systému by mohli nahlížet pedagogičtí pracovníci ze všech tří součástí analyzované instituce tj. teoretická výuka (škola), praktická výuka (dílny)

a domov mládeže. Tím by se zefektivnil celý systém evidence docházky s možností pružně reagovat na vyšší procento absence u žáků.

Pozornost by se měla také soustředit na pomoc žákům, které ohrožují sociálně patologické jevy (reálné nebezpečí chození za školu). V příloze č. 2 uvádíme návrh plakátu.

Pro zatraktivnění výuky ve škole, by bylo vhodné přizpůsobit osnovy aktuálním trendům oboru, a ve větší míře spolupracovat s externími odborníky z praxe.

Škola by měla také více dbát na komunikaci a užší spolupráci s rodiči žáků, příkladem by mohly být dny otevřených dveří, odborné přednášky, ale i podrobné informace rodičům o organizaci teoretické i praktické výuky.

Určitou motivací již nyní je finanční ohodnocení žáků v odborném výcviku za produktivní práci na zakázkách. Podobný systém by mohl fungovat i v teoretické výuce za studijní prospěch tzv. stipendium.

Zlepšení vztahu žáků a pedagogických pracovníků (zejména ve škole) by také mohlo přispět ke změně klimatu školy, pořádáním společných exkurzí, sportovních akcí i ve spolupráci s domovem mládeže.

Výsledky realizovaného výzkumu budou dále konzultovány s vedením analyzované instituce. Zjištěné skutečnosti by mohly napomoci v rámci prevence, odhalování a řešení záško-láctví. Ve zkoumané instituci by také měly přispět ke zlepšení současného stavu mezi rodinou, školou a žákem samotným. Materiál by měl dostat k hlubšímu prostudování i školní výchovný poradce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008, 251 s. ISBN 978-809-6994-403
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika (vybrané problémy)* ISBN 80-223-0817-X
- [3] ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8463-X.
- [4] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] GIORDANO, Elena, Graziella BOSCATO a T LASCONI. *Proč zrovna já!*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8619-5
- [6] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [7] HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 165 s. ISBN 8071781983
- [8] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, 169 s. ISBN 382-233-97
- [10] JŮVA, Vladimír , *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, 118 s. ISBN 80-85931-95-8.
- [11] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

[12] KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. A KOL., *Sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, 325 s. ISBN 978-80-7041-896-3

[13] KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd. 1. Překlad Dagmar Tomková. Praha: Portál, 2005, 151 s, Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8945-3.

[14] LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Brno: Paido, 2005, 70 s. ISBN 80-7315-115-4.

[15] MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.

[16] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 335 p. ISBN 80-717-8226-2

[17] TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Vyd. 1. Praha: Portál, 198 s. ISBN 80-717-8503-2.

[18] VACÍNOVÁ, Marie, Dobromila TRPIŠOVSKÁ a Marie FARKOVÁ. *Psychologie: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 189 s. ISBN 978-808-6723-471.

[19] VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 430 s. ISBN 80-246-1074-4.

[20] VÁVROVÁ, Soňa. *Doprovázení v pomáhajících profesích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 159 s. ISBN 978-80-262-0087-1.

[21] RYDLO,ŠVARDALA, online http://www.sos-ub.cz/prevence/15_8.php

[22] MŠMT ČR. *Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků*. On line

[23] MŠMT ČR, *Doporučený postup při řešení záškoláctví*. On line

[24] MŠMT ČR. *Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví*. Praha: MŠMT, 2002. Čj.:10 194/2002-14.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

SŠ Střední škola

OU Odborné učiliště

SOU Střední odborné učiliště

H1-H7 Hypotézy číslo 1-7

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1: Rozdělení respondentů dle studovaných oborů.....	51
Graf č. 2: Rozdělení respondentů, kteří se přiznali k záškoláctví dle studovaných oborů	51
Graf č. 3: Rozdělení respondentů dle věku.....	52
Graf č. 4: Rozdělení respondentů, kteří se přiznali k záškoláctví dle věku.....	52

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Jaké faktory působí na vznik záškoláctví? - všichni respondenti.....	53
Tabulka č. 2: Jaké faktory působí na vznik záškoláctví? – záškoláci.....	54
Tabulka č. 3: Jaké jsou důvody k absenci? – všichni respondenti.....	56
Tabulka č. 4: Jaké jsou důvody k absenci? – záškoláci.....	57
Tabulka č. 5: Jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům? – všichni respondenti.....	58
Tabulka č. 6: Jaký vztah mají žáci k pedagogickým pracovníkům? - záškoláci	59
Tabulka č. 7: Jaký mají žáci vztah ke vzdělání a vzdělávání? – všichni respondenti.....	60
Tabulka č. 8: Jaký mají žáci vztah ke vzdělání a vzdělávání? – záškoláci.....	61
Tabulka č. 9: Jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek? – všichni respondenti.....	62
Tabulka č. 10: Jaký mají žáci postoj k falšování omluvenek? – záškoláci.....	63
Tabulka č. 11: Jaká je role rodičů při omlouvání absencí žáků? – všichni respondenti.....	64
Tabulka č. 12: Jaká je role rodičů při omlouvání absencí záškoláků? - záškoláci.....	65
Tabulka č. 13: Kontingenční tabulka H1	66
Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka H2	67
Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka H3	68
Tabulka č. 16: Kontingenční tabulka H4	68
Tabulka č. 17: Kontingenční tabulka H5	69
Tabulka č. 18: Kontingenční tabulka H6	70
Tabulka č. 19: Kontingenční tabulka H7	71

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 – dotazník

Příloha č.2 – plakát Co se stane když budu chodit za školu???

Příloha č.1 Dotazník

Dotazník

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Hymčica Ondřej 3. ročník oboru sociální pedagogika

Do rukou se vám dostává anonymní dotazník zaměřený na znapovávání postojů žáků k zaškoláctví. Jeho výsledky využiji ve své bakalářské práci. Tímto vás žádám o pravdivé vyplnění dotazníku.

V prvním bloku otázek 1.-19. prosím zakroužkujete stupeň souhlasu nebo nesouhlasu s tvrzením (strana 1.)

V druhém bloku otázek 20.-40. vyberte jednu z možností odpovědi (strana 2.)

č.	Na kolik souhlasíte s tvrzením.....	plně souhlasím	souhlasím	nevím, nemám vyhraněný názor	nesouhlasím	plně nesouhlasím
1.	Nezvládám učivo v některém předmětu či předmětech.	1	2	3	4	5
2.	Můj třídní učitel mě podporuje ve studiu.	1	2	3	4	5
3.	Někteří spolužáci si sami píší omluvenky.	1	2	3	4	5
4.	Někteří spolužáci nezvládají učivo v některém předmětu či předmětech.	1	2	3	4	5
5.	Věšina mých učitelů mi hází klacky pod nohy.	1	2	3	4	5
6.	Někdy si píšu sám omluvenku.	1	2	3	4	5
7.	Někdy se nechci ani přesvědčit svými kamarády k zaškoláctví.	1	2	3	4	5
8.	Můj třídní učitel toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	1	2	3	4	5
9.	Někdy předstírám nemoc, abych se vyhnul škole.	1	2	3	4	5
10.	Někteří spolužáci se dají přesvědčit svými kamarády k zaškoláctví.	1	2	3	4	5
11.	Můj učitel odborného výcviku mě podporuje v rozvoji mých praktických dovedností.	1	2	3	4	5
12.	Někdo ze spolužáků předstírá nemoc, aby se vyhnul škole.	1	2	3	4	5
13.	Někteří ze spolužáků zůstávají někdy doma místo vyučování, aby pomohli s domácími pracemi, mladšími sourozenci atp.	1	2	3	4	5
14.	Někdy se ve škole nudím.	1	2	3	4	5
15.	Můj učitel odborného výcviku toleruje i jiné omluvenky než od rodičů nebo lékaře.	1	2	3	4	5
16.	Můj třídní učitel mi uzná falešnou omluvenku.	1	2	3	4	5
17.	Někteří ze spolužáků se ve škole nudí.	1	2	3	4	5
18.	Některým spolužákům uzná třídní učitel falešnou omluvenku.	1	2	3	4	5
19.	Někdy zůstávám doma místo vyučování, abych pomohl s domácími pracemi, mladšími sourozenci atp.	1	2	3	4	5

Prosím otočte na druhou stranu

20. Setkal jsi se, se šikanou?	Ano	Ne	
21. Souhlasíš s tvrzením: Někteří rodiče omlouvají spolužákům nepřítomnost ve škole, i když nejsou nemocní.	Ano	Ne	
22. Myslíš si, že někteří tví spolužáci chodí za školu	Ano	Ne	
23. Odsoudil by si někoho, komu rodiče píšou falešné omluvenky	Ano	Ne	do odborného výcviku
24. Kam chodíš raději:	do školy		
25. Píšeš si sam omluvenky?	Ano	Ne	
26. Z čeho máš ve škole největší obavu:	špatné výsledky	posměch	šikana nemám obavu
27. Nechají tě rodiče doma kdykoliv řekneš, že je ti nevolno?	Ano	Ne	
28. Myslíš si, že je dosažené vzdělání důležité pro život?	Ano	Ne	Nemám se vyjádřit
29. Pokud zůstaneš doma, vědí oba rodiče, že nejdeš do školy?	Ano	Ne, jen matka	Ne, jen otec
30. Myslíš si, že někteří tví spolužáci chodí za školu	Ano	Ne	
31. Odhalil někdy třídní učitel tvou falešnou omluvenku?	Ano	Ne	Nemám falešné omluvenky
32. Chodíš za školu?	Ano	Ne	
33. Žiješ v domácnosti s	oběma rodiči	jedním z rodičů	prarodiči jiné
34. Vykonalat profesi, na niž se nyní připravuji	určitě budu	asi budu	určitě nebudu
35. Tvoje volba studovaného oboru byla	jasná	po jistém váhání	nohazové řešení
36. Jsi ubytovaný na	internátě	privátu	dojíždím z domu
37. Jaký byl tvůj studijní prospěch v minulém školním roce?	lepší než 1,6	1,6 - 2,1	horší
38. Jsi žákem	OU	SOU	SŠ
39. Kolik je ti let	14-16	17-18	19 a více
40. Jak raději trávíš svůj volný čas?	sám	s kamarády	

Děkuji za spolupráci při vyplňování dotazníku.

Příloha č.2

Návrh plakátu

